

فهرست مطالب

صفحه	نویسندگان	عنوان مقالات
۷	ایرجی نیا، اعظم	تأثیر نوع دوستی بر تمدن اسلامی باتکیه بر نهج البلاغه و سیره علوی
۸	آزاد دل، عادل	تحلیل روابط بینامتنیت رساله الحقوق با نهج البلاغه
۹	امین ناجی، محمد هادی	جایگاه اندیشه ورزی در تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه
۱۰	اکبر زاده، زهرا	مردم و حکومت تمدن ساز
۱۱	ابراهیم زاده عطاری، زکیه	سبک زندگی خانواده از منظر قرآن
۱۲	اسماعیلی، حسین	کیفیت معاشرت با مردم از نگاه امام علی(ع) در نهج البلاغه
۱۳	اسماعیلی حسین	سبک زندگی امام علی(ع)
۱۴	امینی، اعظم	الگو پذیری از سبک و سیره علوی با تکیه بر نهج البلاغه
۱۵	احمدی، علی	راه های تحقق تمدن اسلامی از منظر آموزه های علوی
۱۶	باقر زادگان، امیر	راه های مقابله با سوء استفاده مدیران از اختیارات خود مبتنی بر آموزه های نهج البلاغه
۱۷	براتی، حسین	شاخص های امنیتی تمدن اسلامی از منظر معارف علوی
۱۸	باقر نژاد، طاهره	شاخص های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تمدن اسلامی

- در عصر ظهور از منظر معارف علوی
- نقش منفی رسانه های تصویری غرب در سبک زندگی اسلامی
- ۱۹ بهاری، بهنام
- ۲۰ باباخانی، رقیه بررسی جایگاه هنر و مبانی زیبایی شناسی در نهج البلاغه
- ۲۱ پور سعید، رامین زیبایی شناسی آزمایش الهی در نهج البلاغه و مثنوی
- ۲۲ پروانه، فرهاد بررسی شاخص های اقتصادی(جایگاه کار و تلاش) تمدن اسلامی از منظر معارف علوی با تاکید بر نهج البلاغه
- ۲۳ توحیدی فرد، محمد جایگاه صلح و همزیستی مسالمت آمیز در گفتمان سیاسی امام علی(ع) و امام خمینی(ره)
- حسین
- ۲۴ جعفری، افشین مقایسه نظام حقوق اسلام و حقوق بین الملل در احترام به حقوق مالکیت
- ۲۵ حاجیان حسین آبادی، رضا شاخص های اقتصادی تمدن اسلامی از منظر معارف علوی با تاکید بر نهج البلاغه
- ۲۶ حامی، مزگان بررسی دلایل عدم استمرار حکومت حضرت علی(ع) با تکیه بر نامه های نهج البلاغه
- ۲۷ حسینی علائی، فاطمه الگوی سبک زندگی اسلامی از منظر امام علی(ع) با تاکید بر نهج البلاغه
- ۲۸ خلفی، علی تقوی مداری در نهج البلاغه
- ۲۹ خیراللهی، زهرا علی(ع) و فرهنگ اسلامی در ظرف تمدن
- ۳۰ خطی دیزآبادی، زینب نامگذاری نهج البلاغه و کارکرد آن در تمدن اسلامی
- ۳۱ خدیمی، مسعود جایگاه حقوق بشر در بستر تمدن اسلامی و اندیشه علوی با اهتمام بر نهج البلاغه
- ۳۲ خیراللهی، زهرا اخلاق اجتماعی در آموزه های نهج البلاغه
- ۳۳ داغر، امید مخاطبان تمدن سازی در نهج البلاغه
- ۳۴ دل افکار، علیرضا توجه به کرامت ذاتی انسان به عنوان شاخصه تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه

- ۳۵ شاخص های اقتصادی از منظر علوی دهقانی فرد، مهناز
- ۳۶ تبیین دیدگاه حضرت علی(ع) درباره تربیت فرزندان دهقانی فرد، مهناز
- ۳۷ بررسی اجمالی اهمیت رعایت حقوق مردم جامعه اسلامی رفیعی، مهناز
از نگاه امام علی(ع)
- ۳۸ بازآیی عناصر هندسی جهانی سازی با ابتناء بر اندیشه رمضانی پور، غلامرضا
علوی
- ۳۹ تبیین گفتمان سیاسی علوی در مسیر شکل گیری تمدن رجائی ریزی، حسین
اسلامی
- ۴۰ سبک زندگی در هماهنگی با اخلاق پسندیده(بررسی رفعت نژاد، محمد تقی
حکمت ۴۰۱ نهج البلاغه)
- ۴۱ چرایی آگاهی بخشی و بصیرت افزایی امام علی(ع) در رنجبر، عیسی
مقابل فتنه سر به نیزه کردن قرآن ها
- ۴۲ موانع بصیرت از منظر نهج البلاغه رنجبر، عیسی
- ۴۳ سبک و نحوه تعامل با اقلیت های مذهبی از منظر معارف رستمی، سارا
علوی
- ۴۴ مبانی کرامت ذاتی انسان در اندیشه و سیره تمدن ساز امام رضویان، سید محمود
علی(ع)
- ۴۵ تبیین نقش سبک زندگی اسلامی بر سازگاری اجتماعی از زراعت پیشه، زینب
منظر نهج البلاغه
- ۴۶ نهج البلاغه و شاخصه های دولت و تمدن اسلامی زرمحمدی، آیت الله
- ۴۷ خوانش مولوی از برهان فسخ عزائم در نهج البلاغه زارعی حاجی آبادی،
اسماعیل
- ۴۸ اندیشمندان مسلمان و نهج البلاغه در سیر تمدن اسلامی سعادت، طاهره
- ۴۹ معیارهای ارزش شناختی اخلاق در تمدن اسلامی از منظر سعیدی، فاطمه
نهج البلاغه
- ۵۰ مصادیق فساد اقتصادی مدیران حکومت اسلامی از سعادت پور، زهرا

- دیدگاه حضرت علی(ع) با تکیه بر نهج البلاغه
- ۵۱ بررسی عوامل زایش اختلاف و ثمرات اتحاد در سیره حکومتی امام علی(ع) سیحانی یامچی، محمد
- ۵۲ سبک زندگی اسلامی در حوزه تربیت نسل جوان بر مبنای نهج البلاغه و الگوهای عملی امامان شیعه سلیمانزاده افشار، ثروت
- ۵۳ رویکرد سبک زندگی در اندیشه تمدنی نهج البلاغه و صحیفه سجادیه سعدی، محمد جواد
- ۵۴ تاثیر نهج البلاغه بر متون ادبی و عرفانی اسلامی ساکی، ولی الله
- ۵۵ خشونت و عدالت از منظر امام علی(ع) از دیدگاه نهج البلاغه سلمانانی، محمد رضا
- ۵۶ تاثیر سبک زندگی عقیفانه در تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه شریفی، محمد
- ۵۷ جایگاه عقلانیت و معنویت در معارف علوی شیبانی فر، محمد حسن
- ۵۸ سیره تعاملی امام علی(ع) در مواجهه با پرسش های عقلی و فلسفی جامعه اسلامی متأثر از تمدن های مجاور شریفی، سید محسن
- ۵۹ نقش علم و دانش در شکل گیری تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه شاهنده، آمنه
- ۶۰ شاخص های سبک زندگی اسلامی از منظر معارف علوی شفیعی خوزانی، زیبا
- ۶۱ آسیب شناسی اخلاق معرفتی کارگزاران تمدن اسلامی از دیدگاه امام علی(ع) شریفی، محمد
- ۶۲ نظم عمومی به عنوان شاخصه تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه صدری، سید محمد
- ۶۳ خودسازی و تربیت نفس در گفتار و رفتار امام علی(ع) صدری، سید محمد
- ۶۴ نقش علم دینی در تمدن اسلامی از دیدگاه نهج البلاغه عسکرزاده مزرعه، اکرم
- ۶۵ اندیشه تمدنی از نگاه امیرالمومنین علی(ع) با تاکید بر نهج البلاغه(سبک زندگی اسلامی کارگزاران از منظر معارف عباسپور زینب

علوی)

- ۶۶ عنایتی فرد، علی شاخصه های سبک زندگی انقلابی از دیدگاه نهج البلاغه
- ۶۷ عزتی، مهدی اندیشه و کلام حضرت علی(ع) درباره علوم طبیعی و در خدمت به تمدن اسلامی با تأکید بر نهج البلاغه
- ۶۸ عبادی احمد پیدایش و بسط روان درمانی مرگ اندیشانه در معارف علوی
- ۶۹ عبادی، احمد صورت بندی و فهم قاعده زرین اخلاق در معارف علوی
- ۷۰ غلامپور، سمیه الگوی رفتار با مخالف در ساختار تمدن اسلامی با تمرکز بر روش امیرالمومنین در مواجهه با خوارج
- ۷۱ غروی نایینی، نهله سبک تربیت فرزند علوی
- ۷۲ فرجی، یوسف راه های کسب محبوبیت اجتماعی از دیدگاه امام علی(ع)
- ۷۳ فخرائی، سیده سوسن هنر، فرهنگ و دانش از نگاه نهج البلاغه
- ۷۴ قریشی کرین، سید نقش حضرت علی(ع) در شکوفایی تمدن اسلامی حسن
- ۷۵ قهرمان، مهدی شاخصهای بنیادین سبک زندگی علوی
- ۷۶ کاظم زاده، هادی مبانی معرفت شناختی تمدن ساز در روایات علوی
- ۷۷ کاویانی، رحیم پاسداشت حقوق مردم به عنوان یکی از مهمترین شاخصه های سبک زندگی اسلامی در نهج البلاغه
- ۷۸ کافی مشهدی، مریم اخلاق اجتماعی و ابعاد تمدنی آن با تأکید بر نفی خدعه در نهج البلاغه
- ۷۹ مومن، رقیه السادات لایحه شفافیت با رویکرد به سیره تربیتی حکومت علوی
- ۸۰ مهرابی راد، لیلا سبک زندگی عدالت خواهانه حضرت علی(ع) در برخورد با همسران شهدا
- ۸۱ مومنی، مهدی عوامل جرم زا از نگاه امام علی(ع) و دانش جرم شناسی
- ۸۲ میرزایی، حسین بررسی شاخصه های اجتماعی و فرهنگی تمدن اسلامی از منظر معارف علوی

- ۸۳ محمودی، اردشیر الگوی توحیدی امام علی(ع) در گفتگوی فرهنگی و تمدنی با نظر به حدیث شریف «انظر الی ما قال و لا تنظر الی من قال»
- ۸۴ متین نیکو، هومن تبیین مولفه های نظام سازی فرهنگی و یادگیری در تمدن سازی علوی
- ۸۵ مجلسی، محمد اسماعیل رفاه مردمان، اولویت حکومت امیر مومنان(ع) شاخص های سیاسی و اقتصادی تمدن اسلامی از منظر معارف علوی
- ۸۶ موسوی سادات، سید مرتضی تاثیر اقتصاد بر تمدن اسلامی از نگاه علوی در نهج البلاغه
- ۹۰ موسائی پور، محبوبه مولفه های محوری سبک زندگی اسلامی در حوزه شناختی و کارکردهای آن در نهج البلاغه
- ۹۱ نیستانی، ناصر بنای تمدن اسلامی از راه رونق اقتصادی از دیدگاه نهج البلاغه
- ۹۲ نبوتی، نجمه معجزه قولی نهج البلاغه
- ۹۳ نوع باغبان، سید مرتضی بررسی نظام سیاسی مشروع بر اساس سیره عملی و گفتاری امام علی(ع) (با تاکید بر نهج البلاغه)
- ۹۴ نجاتی، مینا شاخص های سیاسی و اقتصادی تمدن اسلامی با تاکید بر فقر از منظر معارف علوی
- ۹۵ یار محمدی، مریم فرهنگ عقلانی در تمدن اسلامی بر اساس آموزه های نهج البلاغه
- ۹۶ سید علی موسوی اصول اسلامی در خانه سازی از شاخص های تقویت و توسعه تمدن اسلامی در نگاه نهج البلاغه / اصل: امنیت

تأثیر نوع دوستی بر تمدن اسلامی با تکیه بر نهج البلاغه و سیره علوی

اعظم ایرجی نیا^۱، فاطمه نادم^۲

چکیده :

با پیشرفت علم در جهان غرب و احساس استغناء انسان از دین، سبک زندگی در جوامع غربی تغییر کرد. هرچند این تغییر گسترش امکانات رفاهی را برای آن جوامع در پی داشت لیکن رهاورد دیگری نیز با خود به ارمغان آورد که شامل استثمار دولت های ضعیف، جنگ افروزی برای به دست آوردن امکانات و ثروت بیشتر و سلطه طلبی بود که موجب نقض حقوق بشر و زوال اصول اخلاقی گردید. مشکلات پیش گفته ناشی از نادیده گرفتن حقوق و برابری انسان ها در جهان و بی اعتنایی به نیازهای هموعان و ترجیح منافع گروهی خاص بر دیگران است. نقطه مقابل سبک زندگی غربی، تمدن اسلامی است که مولفه های آن در ابعاد اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی رابطه تنگاتنگی با مولفه های نوع دوستی دارد که اهم آنها احترام به حقوق دیگران، خیرخواهی، دستگیری از هموعان، بخشش، ایثار، مدارا، عدم جنگ طلبی و ... می باشد.

نمونه های بارز اصول نوع دوستی و مولفه های تمدن اسلامی را در سیره امام علی علیه السلام به عنوان رهبر حکومت اسلامی می توان یافت. این نوشتار بر آن است تا مولفه های تمدن اسلامی و نوع دوستی را در نهج البلاغه و سیره امام علی علیه السلام مورد پژوهش قرار دهد و نشان دهد که در سیره ایشان به هر دو مساله اهتمام ورزیده شده است. تمدن اسلامی مبتنی بر نوع دوستی در سیره این امام همام سبکی از زندگی اسلامی را ارائه می دهد که در آن، پیشرفت و شکوفایی جوامع انسانی با حفظ حقوق انسانی و اصول اخلاقی محقق می شود.

کلید واژگان: نوع دوستی، تمدن اسلامی، امام علی(ع)، نهج البلاغه،

سیره علوی

^۱ - استادیار گروه فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد

تحلیل روابط بینامتنیت رساله الحقوق با نهج البلاغه

دکتر عادل آزاددل^۱، دکتر جواد گرجامی^۲، منیره زمانی^۳

چکیده:

تناس یا بینامتنیت (Intertextuality) اصطلاحی است که در دهه شصت قرن ۲۰ توسط پژوهشگر بلغاری، ژولیا کریستوا و دیگر پیشگامان این جریان در غرب متبلور شد. مفهوم بینامتنیت به معنای واقعی خود، ارتباط بین متون گذشته و حاضر و یا ارتباط متون با متن جدید با کیفیت های مختلف است. کتاب رساله الحقوق، منشور حقوقی است که حضرت امام سجاد(ع) در آن در قالب ۵۰ گفتار به بیان چگونگی رفتار و سلوک انسان در تمامی ابعاد زندگی و ارتباط او با خالق، خود و دیگران می پردازد. از آنجا که این متن حقوقی از متون قبل از خود همچون قرآن و نهج البلاغه تأثیر پذیرفته است، پژوهش درباره مؤلفه های بینامتنیت در آن حائز اهمیت است. در این جستار با اتخاذ روش توصیفی-تحلیلی برآنیم تا مؤلفه های بینامتنیت رساله الحقوق با نهج البلاغه را از دو منظر معنایی و لغوی بررسی کنیم. یافته های پژوهش حاکی از آن است که بیشترین نوع روابط بینامتنی، از نوع نفی متوازی است و از میان انواع بینامتنیت لفظی و مضمونی، نوع بینامتنیت مضمونی بسامد بالایی است.

کلید واژگان: بینامتنیت لغوی، بینامتنیت مضمونی، نهج البلاغه، رساله الحقوق.

^۱ - استادیار زبان و ادبیات عربی دانشگاه محقق اردبیلی

^۲ - استادیار زبان و ادبیات دانشگاه محقق اردبیلی

^۳ - فارغ التحصیل رشته زبان و ادبیات عربی دانشگاه محقق اردبیلی

جایگاه اندیشه ورزی در تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه

محمد هادی امین ناجی^۱، لیلا یزدان آفرین^۲

چکیده:

فرآیند تفکر و اندیشه ورزی برای رسیدن به دستاوردهای علمی-پژوهشی در جامعه بیش از گذشته نمایان است. انسان امروز، در مواجهه با دیدگاه و اندیشه های جوامع متمدن با شیوه های زندگی متفاوت، حتی در ساختار مشخص شده دینی نیاز بیشتری به تفکر و تدبیر برای اداره امور خود و جامعه احساس می نماید. الگو پذیری بدون اندیشه ورزی صحیح می تواند باعث بروز مشکلات و دوری از مسیر سعادت واقعی بشر باشد. انطباق اصول تربیت با فطرت بشری مهمترین اهداف تمدن اسلامی است. نشانه هر پدیده تمدنی عقل و خرد ورزی است. اگر تمدن را زمینه فرهنگ پیشرفته تر بدانیم؛ هر کار فرهنگی ممکن است با پذیرش از سوی ملتها فراگیر شود و جزئی از مایملک انسانی شده و به صورت یک تمدن جدید درآید. الگو پذیری بدون اندیشه ورزی صحیح از رفتارها و مکتب های فکری مختلف فرهنگ ها به نام تجدد و سبک زندگی مدرن نتوانسته راهکاری برای رسیدن به سعادت و متعالی شدن باشد. انسان متفکر در سایه سار تربیت نبوی و علوی می تواند در استمرار و پیشرفت تمدن اسلامی که بر مبنای فطرت و در چهارچوب منظم و کامل دین اسلام بنا شده، موفق باشد. ما در این نوشتار سعی داریم با تاکید بر سخنان امیرالمومنین (علیه السلام) در نهج البلاغه به اهمیت و ضرورت نقش اندیشه ورزی در تعالی و پیشرفت انسان و جامعه اسلامی بپردازیم.

کلید واژگان: اندیشه ورزی، تمدن اسلامی، تربیت دینی، نهج البلاغه

۱ - عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور

۲ - لیلا یزدان آفرین کارشناسی ارشد نهج البلاغه lyazdanafarin@yahoo.com

مردم و حکومت تمدن ساز

زهرا اکبرزاده^۱

چکیده:

یکی از مولفه های تمدن «حکومت» محسوب می شود، نوع حکومت و اساس نامه آن از محور های مهمی است که در ارتباط با تمدن های دیگر و انتقال مفاهیم ارزشی آن نقش قابل توجهی دارد. تدبیر در سیره حکومتی امیرالمومنین علی علیه السلام، از نوع حکومت داری خبر می دهد که مملو از باریک بینی و دور اندیشی هایی است که الگوی شکل گیری تمدن اسلامی نوین محسوب می شود.

در دورانی که مدعیان حکومت، به انگیزه دنیا طلبی و بهانه کارآمدی خویش مانع حکومت الهی امیرالمومنین، علی علیه السلام شدند، مردم خواسته یا ناخواسته از این امر استقبال کردند، پس از دگرگونی هایی که هر دو جریان -مردم و حکومت- بر پیکره اسلام وارد آوردند، چاره راه خویش را در محضر امیرالمومنین یافته و به تعبیر نهج البلاغه همچون شترانی تشنه به او پناه آوردند.

سیاست عملکرد حضرت در موقعیتی که جامعه به جاهلیت قبل از بعثت بازگشته و چیزی نمانده بود دین رسول خدا به نابودی کشیده شود به گونه ای بود که تا به امروز آینه تمام نمای حکومتها است. از آن جا که «مردم» مقوم حکومت ها هستند، رضایت و چگونگی همسویی آن ها از مهمترین عواملی است که می تواند به رشد حکومت های الهی و تمدن ساز یاری رساند.

در این نوشتار سیره حضرت بر اساس شایسته سالاری و اصلاح نظام ارزشی و ساده زیستی حاکمان مورد مطالعه قرار گرفته است.

کلید واژگان: سیره، حکومت، مردم، تمدن

سبک زندگی خانواده از منظر قرآن و سنت

زکویه ابراهیم زاده عطاری^۱

چکیده

اسلام دین زندگیست از آموزه‌های وحیانی از ابعاد فردی و اجتماعی مورد نیاز زندگی بشر تهی نیست، بلکه جریان عبودیت و بندگی در جای جای زندگی نفوذ داشته و تنها با پذیرش و عمل به آن تعالیم، زندگی معنا می‌یابد. از نظر قرآن پیامبر اسلام، اسوه حسنه در زندگی است زیرا تجسم همه آموزه‌های الهی قرآن است. رسیدن به سبک زندگی مطلوب اسلامی در گرو دانستن شاخص‌های زندگی معصومین می‌باشد. سبک زندگی خانواده در آیین اسلام همانند درختی است که ریشه آن در باورها و اندیشه‌ها و شاخه‌هایش در رفتار اعضای خانواده تجلی می‌یابد، از این رو سبک زندگی خانواده‌ای دارای ابعاد متنوعی است. از منظر قرآن و سنت پیشوایان معصوم، باورها و اعتقادات نقش اساسی در سبک زندگی خانواده دارد. ازدواج را امر مقدس دانسته و معیارهای ایمان و تقوا و اخلاق را مورد توجه قرار می‌دهند و مهمترین راهبرد برای مقابله با تهاجم فرهنگ غرب، شناخت آیات الهی و الگوبرداری از زندگی معصومین می‌باشد. در این مقاله تلاش می‌شود با بهره‌گیری از شیوه توصیفی کتابخانه‌ای و تحلیل داده‌های قرآن و سنت، که منابع سبک زندگی اسلامی هستند، مولفه‌ها و شاخص‌های لازم جهت اسلامی شدن سبک زندگی شناسایی و اثرات آن در تحول و دستیابی به تعالی فرد و جامعه فراهم آید.

کلید واژگان: سبک زندگی، اسلام، خانواده، قرآن، سنت

^۱ - کارشناسی ارشد فقه و حقوق عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور تهران

کیفیت معاشرت با مردم از نگاه امام علی(علیه السلام) در نهج البلاغه

حسین اسماعیلی^۱

چکیده

از آن جاکه انسان موجودی اجتماعی است ناگزیر از ارتباط با دیگران است، با توجه به اینکه فرهنگ جامعه ما بر اساس آموزه‌های اسلامی است، بر مسلمانان لازم است بر شناخت کیفیت معاشرت خوب افراد بایکدیگر بر طبق موازین اسلامی اقدام کنند، از این روایه معصومین(علیهم السلام) بهترین الگوی تربیتی بوده و بیان سیره تربیتی آنان بهترین روش جهت الگوگیری از آن بزرگواران است، در این میان، ارائه دیدگاه‌های تربیتی امیرمومنان امام علی(علیه السلام) بر ضرورت این موضوع لازم و اجتناب ناپذیر است، از جمله کمک به هموع، توجه به نیازمندان، محبت به دیگران، امانت داری، مدارا با مردم، رعایت ادب در سخن گفتن، ایجاد روحیه صبر، تواضع، پرداخت صدقه، ایجاد روحیه نیکوکاری، همدردی با مردم، روحیه پذیرش انتقاد، روحیه تغافل، هدف این پژوهش اثبات برتری نظام تربیتی امام علی(علیه السلام) بر سایر نظام‌های تربیتی می باشد. و الگو قراردادن این نظام تربیتی بر سایر نظام‌های تربیتی می باشد، روش پژوهش، توصیفی، تحلیلی بوده منابع مرتبط مورد بررسی قرار گرفته است.

کلیدواژه‌گان: معاشرت، مردم داری، امیرمومنان، نهج البلاغه.

^۱ - استادیار الهیات، گروه فقه، دانشگاه پیام نور قم

سبک زندگی امام علی (علیه السلام)

حسین اسماعیلی^۱

چکیده:

سبک زندگی افراد جامعه تاثیر زیادی بر افراد آن جامعه دارد بخصوص رهبران آن جامعه بر مردم آن جامعه بسیار تاثیر گذارند تا آن جا که گفته شده مردم بروش دین حاکمانشان هستند بنابراین رفتار حاکمان و رهبران اثر مستقیم روی رفتار مردم دارد، بر همین اساس رهبران جامعه وظیفه سنگینی بر عهده دارند چون مردم الگوهایشان را از آنان می گیرند، رهبران دینی الگوی مناسبی هستند، برای مردم، رفتار آنان تاثیر مستقیمی دارد بر مردم آن جامعه، در این پژوهش به سیره ی عملی امیرمومنان علی بن ابی طالب(علیه السلام) پرداخت شده انگیزه پژوهش تبیین رفتار آن حضرت است هم در عبادت و بندگی خداوند تبارک و تعالی، هم در ابعاد سیاسی و اجتماعی، روش آن حضرت مورد بررسی قرار گرفته در بعد زندگی فردی و اجتماعی، هم در بعد اقتصادی شیوه کار کردن آن حضرت و انفاق اموالش در راه خداوند، و رسیدگی به امور مستمندان و قناعت کردن از مال دنیا به حداقل ها، در کنار این زندگی زاهدانه تولید ثروت، و انفاق آن هاد راه خدایکی از ویژگی های ممتاز آن حضرت است، شیوه حکومت داری حضرت و رسیدگی به وضع معیشت مردم در عین ساده زیستی، خود معمایی دیگر است این پژوهش با واکاوی سیره زندگی ایشان، از منابع معتبر به روش کتابخانه ی و تحلیلی پرداخته است، یافته تحلیل این است، روش آن حضرت بعنوان امام معصوم و جانشین پیامبر اکرم(صلی الله علیه وآله) اسوه و الگوی رفتاری خوبی است، برای حکمان دنیا و سایر مسلمانان.

کلیدواژگان: امام علی، سیره عملی، رفتار، مردم، مسلمانان.

^۱ - استادیار الهیات، گروه فقه، دانشگاه پیام نور قم

الگو پذیری از سبک و سیره علوی با تکیه بر نهج البلاغه

اعظم امینی^۱، معصومه نژادکمالی راوری^۲

چکیده:

الگو پذیری از سبک و سیره علوی در امور مختلف از مهمترین امتیازات افراد با تکیه بر متون کتاب گرانبهای نهج البلاغه است. در این تحقیق با روش توصیفی و با استفاده از متن گرانقدر نهج البلاغه سعی شده به برخی از الگو پذیری های امام علی (علیه السلام) در جنبه های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و اخلاقی اشاره شود. از آنجایی که بعد از قرآن کریم، گفتار و کردار پیامبر اکرم (ص) و امامان معصوم (علیه السلام)، مهمترین منبع دریافت مطالب و برنامه های مختلف زندگی از سوی خداوند متعال است. در این میان کتاب شریف نهج البلاغه که مجموعه ای از نامه ها، خطبه ها و سخنان نغز و حکمت آمیز امیر مؤمنان علی (ع) است، از جایگاه بسیار ارزنده و والایی برخوردار می باشد که می توان در زمینه سبک اجتماعی به رسیدگی به یکدیگر، همبستگی، وحدت، صبر و امر به معروف و نهی از منکر و در زمینه اقتصادی به پرهیز از مال حرام، پرهیز از اسراف و در زمینه اخلاقی به راستگویی، پرهیز از حسد و امانتداری و در زمینه حکومت داری به سخت کوشی، مدارا و طرفدار حق و فروتنی اشاره کرد که همگی بیانگر سبک و سیره علوی با الهام از خطبه و نامه های ایشان در متن گرانقدر نهج البلاغه است.

کلید واژگان: سبک، سیره علوی، نهج البلاغه، امام علی (ع)

^۱ - استادیار گروه الهیات دانشگاه پیام نور

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور

راه های تحقق تمدن اسلامی از منظر آموزه های علوی

علی احمدی^۱

چکیده:

از دیر باز، مسأله تمدن اسلامی و محقق ساختن آن، در صدر فهرست پرسش های بنیادین بشر بوده و هست. داشتن تمدنی جامع و درخور در همه جوامع و فرهنگ ها ضرورتی اجتناب ناپذیر است. شیوه های نهادینه کردن تمدن اسلامی از منظر امام علی (ع) فراوان است و پرداختن به همه آنها از حوصله این بحث فراتر است. مؤلفه هایی نظیر التزام به نظم و قوانین اسلامی، خدا محوری همراه با باور قلبی و عملی به معاد، ارج نهادن به کرامت انسانی، به کارگیری قوه عقل همراه با اندیشه خلاق، کار و تولید ثروت، علم و دانش، آزادی انسان، عدالت اجتماعی و تساوی انسان ها، در تحقق تمدن اسلامی تاثیر گذار است. نهج البلاغه به عنوان یک گنجینه علمی و معنوی، و به علت جامعیت و بلاغت خود، الگوی مهم تمدن سازی است.

بنابراین، ارزش های دینی و انسانی هرگاه با قوه عقل و تفکر همراه و شکوفاه شود و با صبغه الهی آمیخته شود، راه های تحقق تمدن اسلامی را هموار می سازد. نهج البلاغه این چشمه قیاض علوی برای همه ابعاد تمدن اسلامی و انسانی برنامه دارد. یافته های پژوهش بیانگر این است که شاخصه های نهادینه کردن تمدن اسلامی بر اساس نگرش علوی، دین محوری، آزادی انسان، وجود یک نظام ارزشی، عدالت اجتماعی، استقلال علمی، تساوی انسان ها، تلاش مستمر و هدفمند، داشتن وحدت، تعامل و روابط سازنده با خود و جامعه اسلامی و همچنین صیانت از حقوق بشر است. ستار حاضر درصدد است که با واکاوی آموزه های علوی، با روش تحلیلی - توصیفی، به بررسی و مذاقه موضوع بپردازد.

کلید واژگان: نهج البلاغه، تمدن اسلامی، آموزه های علوی، سلوک اخلاقی

^۱ - استادیار گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه پیام نور استان تهران

راه های مقابله با سوءاستفاده مدیران از اختیارات خود

مبثنی بر آموزه های نهج البلاغه

امیر باقرزادگان^۲، مجید صادقی اصفهانی^۳

چکیده:

نظام جامعه و پیشرفت آن در پرتو هدف گذاری، برنامه ریزی و سازماندهی نیروها و استفاده مناسب از امکانات در جامعه توسط مدیران می باشد، و این مهم زمانی تحقق می یابد که هر مدیری با بهره گیری از اختیارات قانونی خود در مسیر پیشرفت جامعه به نحو مطلوب اقدام نماید. اما در عمل، در مواردی با مدیرانی مواجه هستیم که با سوء استفاده از قدرت خویش نه تنها موجب تکامل نمی شوند بلکه پیشرفت جامعه را مختل نموده و سیر قهقرایی به آن می دهند. با عنایت به این امر، بررسی راه های مقابله با سوء استفاده مدیران از موقعیت شغلی خود با بهره گیری از مفاهیم کتاب نهج البلاغه مقوله ای ضروری می نماید. بر این مبنا، به نظر می رسد مناسب ترین راهکارهای مقابله با سوء استفاده مدیران از اختیارات خود، نظارت و ارزیابی مدیران بالادستی بر مدیران زیر دست و نیز خودکنترلی مدیر و همچنین نظام شفاف و کارآمد مدیریتی خواهد بود.

کلید واژگان: سوء استفاده، نظارت و ارزیابی، خود کنترلی، نظام شفاف مدیریت، اختیارات، مدیر، نهج البلاغه.

^۲. عضو هیات علمی رشته حقوق دانشگاه پیام نور تهران

^۳. کارشناس ارشد رشته مدیریت و دانش آموخته دانشگاه پیام نور

شاخص‌های امنیتی تمدن اسلامی از منظر معارف علوی

حسین براتی^۱

چکیده

بی‌شک، احیای تمدن اسلامی در اندیشه امام علی(ع) جایگاه ویژه‌ای دارد و تمام تلاش ایشان در دوران امامتشان، مخصوصاً در دوران زمامداری و خلافت، صرف این قضیه شده است تا نقشه و راه رسیدن به تمدنی نوین را برای مسلمانان ترسیم کنند. بدیهی است سرسپردن به آموزه‌های علوی، امروزه نیز راهگشای بسیاری از مشکلات بوده و توجه به سیاست‌ها و منش ایشان در حوزه‌های مختلف، می‌تواند راه را برای رسیدن به جامعه آرمانی باز کند. یکی از شاخص‌های مهم برای رسیدن به هر تمدنی، امنیت و آرامش حاکم بر جامعه است که بدون آن نمی‌توان جامعه‌ای را پیشرفته و متمدن قلمداد کرد. از نظر امام علی(ع) نیز این مسأله بسیار حائز اهمیت است، تا جایی که ایشان، بدترین جامعه را جامعه‌ای می‌دانند که در آن امنیت وجود ندارد. پژوهش حاضر با روش توصیفی-تحلیلی، کوششی است در جهت تبیین اندیشه امام علی(ع) در مورد امنیت؛ به عنوان شاخصی مهم در جهت احیای تمدن اسلامی، تا الگویی باشد برای آنهایی که به دنبال ساختن جامعه‌ای متمدن بر پایه معارف علوی هستند. در نگاه امام(ع)، داشتن نظام اطلاعاتی، بصیرت و زمان‌شناسی، نداشتن ترس و وحشت، قانون‌گرایی و.. می‌تواند عواملی امنیت‌زا باشد، همانطور که موانعی نیز این مطلب را تهدید می‌کند.

کلیدواژگان: تمدن اسلامی، امنیت، معارف علوی.

^۱ - دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث، دانشگاه فردوسی مشهد

شاخص‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تمدن اسلامی

در عصر ظهور از منظر معارف علوی

طاهره باقرنژاد^۱، محمد شریفی^۲

چکیده

تمدن اسلامی، با اساس نگرش توحیدی، مجموعه‌ای از ساختارهای معنوی و مادی جامعه اسلامی است، که انسان را به سوی کمال سوق می‌دهد. این تمدن، با رسالت پیامبر اکرم (ص) آغاز شده و با ظهور حضرت مهدی (ع) به اوج خود می‌رسد. یکی از مهمترین شاخصه‌های اعتقادی شیعه، اعتقاد به ظهور قائم آل محمد (ص) است. نوشتار حاضر، به دنبال این پاسخ است که بر اساس نهج البلاغه، شاخص‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تمدن اسلامی، در عصر ظهور چیست؟ و بشر، چگونه در عصر ظهور به کمال تمدن اسلامی دست خواهد یافت؟ آنچه از کلام حضرت علی (ع) در نهج البلاغه یافت می‌شود، از جمله مهمترین شاخص‌ها: تکامل عقل، محوریت قرآن، سیرت عادلانه، ولایت پذیری، اعطای حکمت، رفاه، عمران و آبادانی است. در این مقاله با روش توصیفی - تحلیلی آموزه‌های موثر از نهج البلاغه، در گسترش تمدن اسلامی بررسی می‌شود.

کلید واژگان: امام علی (ع)، نهج البلاغه، عصر ظهور، تمدن اسلامی

^۱ - دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه مازندران baghernejad.th@gmail.com

^۲ - استادیار دانشگاه مازندران m.sharifi@umz.ac.ir

نقش منفی رسانه‌های تصویری غرب در سبک زندگی اسلامی

بهنام بهاری^۱، فرزاد دهقانی^۲؛ عیسی علیزاده منامن^۳

چکیده:

عصر امروز را می‌توان عصر اطلاعات و رسانه‌های نوین دانست، این رسانه‌ها در سرتاسر دنیا افکار و عقاید مردمان را تسخیر کرده‌اند، در این میان رسانه‌های تصویری به دلیل انتقال بهتر مفهوم و معنا جای‌گاه ویژه‌ای در میان دیگر رسانه‌ها را دارا می‌باشند، زیرا تصویر بر خلاف نوشتار و زبان عمومی است و این ویژگی معنایی جدا از دیگر رسانه‌ها برای تصویر است، از این رو غرب با درک این معنا تلاش می‌کند این رسانه‌ها را در دست گرفته و از آن به عنوان ابزاری در پیشبرد اهداف تخریبی خویش در کشورهای اسلامی استفاده کند.

خانواده در اسلام جایگاه ویژه‌ای دارد از این رو بیشترین حمله را از طرف این رسانه‌ها دارد؛ عادی نشان دادن زیر پا گذاشتن اصول زیر بنای خانواده، ترویج بی‌حجابی و هم‌جنس‌بازی، تبلیغ دنیا طلبی و ترویج رفاه طلبی و... نمونه‌هایی از این حمله‌ها هستند؛ اما هدف نهایی غرب جایگزین کردن فرهنگ و هویت خویش به جای فرهنگ اسلامی می‌باشد. از این رو این نوشتار برآن است تا با ذکر نمونه‌های از سبک زندگی اسلامی قرآنی به نقش منفی رسانه‌های تصویری غرب بر این سبک زندگی بپردازد.

کلید واژگان: رسانه، تصویر، تلویزیون، سینما، سبک زندگی، خانواده، فرهنگ.

^۱ - عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد واحد اردبیل

^۲ - دانشجوی دکتری علوم و قرآن و حدیث دانشگاه علامه طباطبائی

^۳ - دانشجوی دکتری علوم و قرآن و حدیث

بررسی جایگاه هنرومبانی زیبایی شناسی در نهج البلاغه

رقیه بابا خانی^۱

چکیده

کتاب نهج البلاغه که به حق اخ القرآن نامیده شده است، دربرگیرنده مفاهیم ومضامین گوناگونی است که پس ازقرآن توانسته است راهنمای زندگی بشری درمسیردریافت حق وحقیقت باشد. بهره وری از مبانی زیبایی شناسی و مظاهر هنری در نهج البلاغه است که آن راپایین تراز کلام خالق وبرتر از کلام مخلوق قرارداده است. دراین مقاله سعی شده است تا به بررسی مبانی زیبایی شناسی در نهج البلاغه پرداخته شود وجایگاه واهمیت هنرازدیدگاه حضرت علی (ع) موردبررسی قرارداده شود. نتایج به دست آمده بیانگر آگاهی کامل امام علی (ع) به مفاهیم زیبایی شناسی و کاربرد آن هادر کلام وگفتار ایشان در کتاب ارزشمند نهج البلاغه می باشد که روح هاراپالایش و جان هاراپاکیزه نموده است. این مقاله به صورت توصیفی تحلیلی وبا استفاده از منابع کتابخانه ای صورت پذیرفته است.

کلید واژگان: جایگاه هنر، مبانی زیبایی شناسی، نهج البلاغه

زیبائی شناسی آزمایش الهی در نهج البلاغه و مثنوی

«با رویکردی بر دیدگاه‌های علامه محمد تقی جعفری»

رامین پور سعید^۱، شراره حسینی^۲

چکیده

آزمایش الهی یا «ابتلا» در فرهنگ اسلامی از کلید واژگان مورد توجه متشرعان و حتی متألهان است. مقاله پیش رو جدا از بررسی و تبیین فلسفه آن به معرفی و شناسایی زیبایی‌های این امر شکوهمند به عنوان یک سنت الهی می‌پردازد. توجه حضرت امام علی (ع) در نهج البلاغه و جناب مولانا (علیه الرحمه) در کتاب مثنوی به امر آزمایش الهی و تبیین فلسفه و آثار این نهاد و سنت شکوهمند، ضرورت نگارش را دو چندان نمود. از سوی دیگر اهتمام فاخر علامه محمد تقی جعفری نسبت به نهج البلاغه و در عین حال مثنوی، می‌طلبد که گوشه‌ای از آن معرفی شود. این مقاله به روش نظری (توصیفی - تحلیلی) تنظیم شده است. به علت تمرکز بر شرح و تفسیر استاد بر نهج البلاغه و مثنوی، تحقیق پیش رو به لحاظ منابع و مآخر، حول محور آثار استاد است.

کلید واژگان: ابتلاء، مثنوی، نهج البلاغه، علامه جعفری.

^۱ - عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور البرز r.poursaeid@yahoo.com

^۲ - کارشناس ارشد روانشناسی بالینی

بررسی شاخص های اقتصادی (جایگاه کار و تلاش) تمدن اسلامی از منظر

معارف علوی با تأکید بر نهج البلاغه

فرهاد پروانه^۱، دکتر مجتبی گراوند^۲، دکتر داریوش نظری^۳

چکیده:

از مهمترین عوامل سعادت و فلاح یک جامعه، کار و تلاش است، در اسلام به مقوله کار و تلاش اهمیتی بسیاری داده شده است، امام علی (ع) نه تنها در گفتار بلکه در میدان عمل نیز الگو برای پیروان خویش هستند. حضرت با کار خستگی ناپذیر و طاقت فرسا می‌خواستند جامعه اسلامی را از رکود، فقر، تنبلی و تن‌پروری که در اثر فاصله‌ی طبقاتی ایجاد شده بود، نجات دهند. پس اهمیت، ضرورت و جایگاه تلاش و کار، با توجه به سفارش‌های دین مبین اسلام و سلوک آن حضرت، صدچندان آشکار می‌شود.

مقاله حاضر با روش توصیفی - تحلیلی سعی بر آن دارد تا به بررسی شاخص اقتصادی جایگاه و ارزش کار و تلاش از منظر امام علی (ع)، با تأکید بر نهج البلاغه، بپردازد.

به جایگاه کار و تلاش، ویژگی‌های کار شایسته، ملاک‌های مهم انتخاب شغل، پیامدهای منفی بیکاری از منظر امام علی (ع)، در این مقاله سخن رانده شده است.

کلید واژگان: اقتصادی، کار، تلاش، معارف علوی، نهج البلاغه.

۱ - دانشجوی دکتری تاریخ اسلام دانشگاه لرستان farhad.parvaneh@yahoo.com

۲ - استادیار گروه تاریخ دانشگاه لرستان Garavand.m@lu.ac.ir

۳ - استادیار گروه تاریخ اسلام دانشگاه لرستان nazari.d@lu.ac.ir

جایگاه صلح و همزیستی مسالمت آمیز در گفتمان سیاسی امام علی (ع) و امام خمینی (ره)

محمدحسین توحیدی فرد^۱، ابراهیم نوری^۲

چکیده :

هدف از آفرینش انسان رسیدن به سعادت، عظمت و تعالی است که در سایه عبودیت الهی حاصل می‌شود و نیازمند ابزار، اصول و قواعدی مانند صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز است تا بتواند انسان را به هدف مذکور برساند. در این میان حضور زمامداری که با اجرای قوانین صلح در جامعه، بستر ارتباط مردم، ارکان جامعه با یکدیگر، جوامع و دولت‌های دیگر را فراهم سازد یکی از ضروریات زندگی اجتماعی است، به گونه‌ای که عزت، حقوق و شخصیت انسانی افراد جامعه‌ی مورد حاکمیت وی ضایع نشود و از طرف دیگر بتواند ملت‌های دیگر را به سمت این سعادت که از طریق دین حاصل می‌شود سوق دهد؛ در این زمینه اندیشه‌ها و دیدگاه‌های امام علی (ع) و امام خمینی (ره) به‌عنوان زمامداران حکومت اسلامی در عصر خود از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. هدف از انجام این پژوهش که به روش کتابخانه‌ای انجام شده شناسایی وجوه همانندی معیارهای صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز در گفتمان سیاسی امام علی (ع) و امام خمینی (ره) می‌باشد. در این مقاله درمی‌یابیم که پایبندی به صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز جزء لاینفک و از مبانی استراتژیک نظام سیاسی این دو شخصیت الهی می‌باشد که در سایه‌ی آن می‌توان به ایجاد امنیت در جامعه و هدایت و دعوت انسان‌ها به دین حق دست‌یافت. غایت آموزه‌های اسلامی، صلح پایدار در جهان می‌باشد که با ظهور حضرت حجت (عج) در دنیا به اوج می‌رسد و درنهایت به کمال و سعادت اخروی منجر می‌گردد.

کلید واژگان : صلح، همزیستی مسالمت‌آمیز، اسلام، امام علی (ع)، امام خمینی (ره)

^۱ - دانش آموخته کارشناسی ارشد ادیان و عرفان دانشگاه سیستان و بلوچستان erfani2015@gmail.com

^۲ - دانشیار الهیات و معارف اسلامی دانشگاه سیستان و بلوچستان enoori@theo.usb.ac.ir

مقایسه نظام حقوقی اسلام و حقوق بین‌الملل در احترام به حقوق مالکیت:

با تأکید بر حکومت حضرت علی(ع)

افشین جعفری^۱، رضا حاجیان حسین آبادی^۲

چکیده

برخلاف اقتصاد کمونیستی که در برهه ای از زمان اندیشه‌ی بی‌اعتباری مالکیت فردی را مطرح کرد، نظام حقوقی اسلام از همان ابتدا مالکیت فردی را به رسمیت شناخته است. برخی از نظریه پردازان بر این عقیده بوده‌اند که اسلام دین سرمایه‌داری به شیوه غرب است. اما مالکیت به معنای سرمایه‌داری غربی در اسلام وجود ندارد. از نظر اسلام این مفهوم کاملاً با مفهوم مالکیت در سرمایه‌داری متفاوت است. اعلامیه جهانی حقوق بشر که مبنای نظام بین‌المللی حقوق بشر محسوب می‌شود مالکیت را امری محترم و همتای حق حیات، آزادی و امنیت به شمار آورده است بر این اساس در اسناد بین‌المللی حقوق بشری بر تعرض ناپذیری این حق طبیعی تأکید شده و فصلی از قانون اساسی غالب کشورهای جهان به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی اختصاص یافته است.

حدود مالکیت در نظام اقتصادی عدالت محور اسلامی مبتنی بر مبانی و مولفه‌هایی است، که سیره پیامبر(ص) و امامان معصوم بهترین منبع شناسایی و استخراج آن است. از اولویت‌های اقتصادی اسلام و به خصوص حضرت علی(ع)، اصلاح نظام اقتصادی عادلانه با تثبیت حقوق مالکیت و تعیین حدود آن است. پژوهش حاضر به این نتیجه رسیده است که، با نگاهی همه جانبه به نهج البلاغه و فعالیت‌های دیگر امامان معصوم در دوران صدر اسلام تاکنون و دیدگاه‌ها و اندیشه‌های حضرت علی(ع) می‌توانیم اولین گام را در بهره برداری از اندیشه‌های اقتصادی آن برداریم که در بخش زیادی از خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌های امیرالمؤمنین وجود دارد. حضرت علی(ع) با پیشینه علمی و عملی خود و با استفاده از روش‌های کارا، محدوده‌ی مالکیت در اسلام را تعیین کرده و دولت را ضامن اجرای این حقوق و تأمین کننده مصالح مردم می‌داند. در این پژوهش از روش توصیفی- تحلیلی، با تأکید بر نهج‌البلاغه و احادیث و در کنار آنها استفاده از اسناد بین‌المللی مرتبط با حقوق بشر و مالکیت بهره گرفته شده است.

کلیدواژه‌گان: امام علی(ع)، نظام بین‌المللی حقوق بشر، نظام اقتصادی، حدود مالکیت

^۱ - استادیار دانشگاه پیام نور تهران، jafariashin@yahoo.com

^۲ - استادیار دانشگاه پیام نور تهران alihajian131@gmail.com

شاخص‌های اقتصادی تمدن اسلامی از منظر معارف علوی

با تأکید بر نهج البلاغه

رضا حاجیان حسین آبادی^۱ - ناصر صادقیان^۲

چکیده

همان‌گونه که در گذشته حکومت‌های اسلامی تمدن بزرگ اسلام را به وجود آوردند؛ بار دیگر با توجه و بازگشت به آموزه‌های اصیل اسلامی، امکان بنیان‌گذاری تمدن بزرگ اسلامی فراهم خواهد شد. حکومت علوی که تنها حکومت شکل گرفته در دوره ائمه معصومین علیهم‌السلام بود، دارای آموزه‌هایی فراوانی برای نظام‌سازی در حوزه‌های مختلف است. اولین و بیشترین اقدامات و گفتارهای امام در حوزه اقتصادی بود. حضرت علی علیه‌السلام در دوره حکومتی‌اش تلاش کرد تا جامعه اسلامی را به پیشرفت همراه با عدالت سوق دهد. و به موفقیت‌های مطلوبی هم دست یافت. در این گفتار برآنیم تا با تشریح آن شاخصه‌ها در بعد اقتصادی، امکان تحقق تمدن اسلامی را نشان دهیم. شاخص‌های عام و خاص تمدن‌سازی که بیشتر با رویکرد اسلامی و بینش خدامحورانه و پرهیز از نگاه صرفاً دنیاگرایانه است. شاخص‌هایی که با محوریت عالمان و همراهی و همکاری همه اصناف اجتماعی در حکومت شکل می‌گیرد. علم، دانش و عقلانیت، کار و تلاش اقتصادی، تولید و سرمایه‌گذاری بهینه و کیفیت‌مند، امنیت اقتصادی، شایسته‌سالاری، شفافیت اطلاعات، پرهیز از تبعیض‌گرایی و رانت‌خواری، برخورد سریع و صریح با مفساد و مظاهر آن، همراهی و همکاری مردم با حکومت، ساماندهی مالیات و ایجاد توازن اجتماعی و تکافل عمومی، با چاشنی عدالت و اخلاق از شاخص‌های اقتصادی تمدن‌ساز در سیره علوی است که به رفاه و تأمین اجتماعی عادلانه می‌انجامد. این نوشتار با روش توصیفی-تحلیلی و گردآوری اطلاعات و منابع کتابخانه‌ای، گفتارهای امیرالمومنین علیه‌السلام در نهج البلاغه و سایر منابع شکل گرفته است.

کلیدواژه‌گان: حضرت علی علیه‌السلام، تمدن اسلامی، نهج البلاغه، شاخص‌های اقتصادی، حکومت علوی

^۱ - عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور علوم و معارف نهج البلاغه alihajian131@gmail.com

^۲ - عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور، علوم قرآن و حدیث n_s500@gmail.com

بررسی دلایل عدم استمرار حکومت حضرت علی علیه السلام با تکیه بر

نامه‌های نهج البلاغه

مؤگان حامی^۱، حفیظالله فولادی^۲

چکیده:

هنگامی که امام علی(علیه السلام) بعد از بیست و پنج سال با رأی مردم به خلافت رسید، تحول عظیمی در جامعه به وجود آورد که برخی از ثمرات آن، دادن حق انتخاب و آزادی به مردم، پرهیز از زور و اجبار، پرهیز از احتجاج، ترویج فرهنگ نقادی، و اجرای عدالت شد، که انتظار می‌رفت با توجه به رواج ارزش‌های اخلاقی و انسانی در جامعه، با حمایت و همکاری مردم، حکومت ظاهری ایشان استمرار بیشتری نسبت به خلفای پیشین داشته باشد. بنابراین این سؤال پیش می‌آید که دلایل عدم استمرار حکومت امام علی(علیه السلام) چه بوده است؟ برای دستیابی به پاسخ این سؤال متن نهج البلاغه و گزارش‌های تاریخی منابع اولیه به روش کتابخانه‌ای بررسی شده است، و چنین به نظر می‌رسد که جهل و قدرشناسی عمومی، و غرق شدن در بهره‌های دنیایی نخبگان و خواص جامعه، وجود کارگزاران خاطی، حق‌گریزی و دنیا طلبی سپاهیان، و هم‌عصری با ناهلان سبب شد حکومت ظاهری ایشان کمتر از پنج سال به طول انجامد، این در صورتی است که روش و سیره‌ی امام علی(علیه السلام) پس از گذشت صدها سال هنوز بر جان‌ها فرمانروایی می‌کند.

کلید واژگان: امام علی(علی السلام)، حکومت، عدم استمرار، جهل و قدر شناسی، دنیا طلبی.

^۱ - دانشجوی رشته نهج البلاغه، دانشگاه پیام نور، واحد تهران جنوب (نویسنده مسئول)

^۲ - استادیار گروه جامعه‌شناسی پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

الگوی سبک زندگی اسلامی از منظر امام علی (ع) با تأکید بر نهج البلاغه

فاطمه حسینی علانی^۱

چکیده:

یکی از مسائل و مباحث مهمی که همواره با زندگی انسان عموماً و مسلمانان خصوصاً سروکار دارد چگونگی سبک زندگی اسلامی می باشد. هدف از طرح چنین مسئله ای رسیدن به الگوی صحیح و کامل از سبک زندگی ای است که انسان را به کمال مطلوب خود برساند؛ بدیهی است آموزه های علوی به جهت اینکه ایشان خود تجلی حضرت حق بوده و از مصادیق انسان کامل هستند، در این رابطه راهگشا می باشد. از منظر امام علی (ع) سبک زندگی اسلامی تبلور معنای زهد است؛ زندگی در دنیا به گونه ای که فرد احساس کند همیشه در آن باقی می ماند و زندگی برای آخرت به گونه ای که فردا خواهد رفت. به عبارت دیگر نه از داشته ها چنان شاد شود که خود و خدای خود را از یاد ببرد و نه به خاطر از دست دادن داشته هایش چنان مأیوس شود که برای حضرت حق شریک قائل شود. این نوشتار با روش تحلیلی - توصیفی و با استفاده از نرم افزارها و کتب مختلف بر آن است تا الگوی فوق الذکر را تحت عنوان سبک زندگی اسلامی ترسیم کند.

کلید واژگان: سبک زندگی اسلامی، امام علی(ع)، نهج البلاغه، قرآن کریم، زهد، انسان

۱ - فاطمه حسینی علانی استادیار دانشگاه پیام نور hoseinif114@gmail.com

تقوی مداری در نهج البلاغه

علی خلی^۱

چکیده

در نهج البلاغه واژگان تقوی یکی از مفاهیم پرکاربرد است که امیرالمؤمنین علی علیه السلام جهت انتقال مفاهیم به انسان مورد استفاده قرار داده است و بعد از قرآن کلمه تقوی کاربرد ویژه ای در نهج البلاغه دارد و انعکاس تقوی از قرآن صامت به قرآن ناطق منتقل شده و تقوی در نهج البلاغه واژگان تمام نمای تقوی در قرآن و وحی الهی است در این مقاله مسئله معانی مختلف تقوی و درجات آن همچنین ارتباط تقوی با مسائل اجتماعی و فردی از قبیل حکومت، اخلاق فردی و اجتماعی و اقتصاد و مسائل خانواده و معنای خاص و عام تقوی در نهج البلاغه اعم از خطبه ها و نامه ها و حکمت ها و حکمتات قصار و نقش تقوی در تعالی انسان و جامعه مورد بررسی و بحث قرار می گیرد. و تلاش خواهد شد که الگو و اسوه ای قابل دسترسی به نام امیرالمؤمنین مجسمه ی تقوی برای انسان معرفی شود.

کلیدواژگان: نهج البلاغه، تقوی، معانی تقوی، درجات تقوی، مفهوم تقوی، کاربردهای تقوی.

^۱ - استاد یار حقوق خصوصی دانشگاه پیام نور Emeal : Mamhs14@yahoo.com

علی (ع) و فرهنگ اسلامی در ظرف تمدن

✽ زهرا خیراللهی^۱، آذر یاراحمدی^۲

چکیده

در بررسی مقوله تمدن، بدون شک، توجه به فرهنگ به عنوان روح، ریشه و جوهره تمدن ضروری می باشد. شکل گیری تمدن اسلامی بر اساس قرآن و وحی، به عنوان واقعیتی تاریخی از نقاط درخشان تاریخ جهان و افتخار بشریت و بالاخص اسلام و مسلمین است. نوشتار حاضر در پاسخ به این پرسش که امیرالمومنین علی علیه السلام در کدام بعد از ابعاد تمدن اسلامی نقش پررنگتری ایفا نمود، ابتدا به جایگاه آن حضرت در قرآن، نزد پیامبر اسلام و همچنین مسلمین پرداخته و سپس به ایفای نقش بی بدیل ایشان در ایجاد و تحکیم فرهنگ اسلامی که مبنا و جوهر تمدن اسلامی است، می پردازد. ارائه الگو مجسم "انسان قرآنی" و "حاکم قرآنی" تجلیاتی از این فرایند است که بوسیله آن حضرت تقدیم بشریت بخصوص مسلمین شد. نوشته حاضر با روس توصیفی-تحلیلی درصدد اثبات این فرضیه است که "علی علیه السلام در ایجاد فرهنگ اسلامی و تجلی آن در قالب فردی، سیاسی نقش آفرینی موثر داشتند."

کلید واژگان: فرهنگ اسلامی، تمدن اسلامی، علی علیه السلام، انسان قرآنی، حاکم قرآنی

^۱ استادیار دانشگاه پیام نور (Zkheiorolahi@yahoo.com)

^۲ کارشناس ارشد علوم قرآن و حدیث دانشگاه پیام نور (az.yar.1353@gmail.com)

نامگذاری نهج البلاغه و کارکرد آن در تمدن اسلامی

زینب خطی دیزابادی^۱، محمدهادی امین ناجی^۲

چکیده

انتخاب عناوین و القاب برای هر پدیده‌ای در جوامع انسانی گویای فرهنگ، اهداف و نوع رویکرد آن جامعه به آن اسم رسمی انتخاب شده می باشد. در فرهنگ اسلامی گزیدن نام برای پدیده‌ها و موجودات مختلف، امری پسندیده و رایج بوده است. چنانچه رسول خدا(ص) در نامگذاری مرکبهای سواری خود نیز به این امر اهتمام داشته اند. سیدرضی در دوران شکوفایی اسلامی با انتخاب محاسن کلام امیرالمومنین (ع) در سه حوزه خطب، رسائل و حکم به دنبال اثبات حقانیت کلام امیرالمومنین(ع) بوده است. اما چرا شریف رضی نام نهج البلاغه را در این اثر برگزیده است؟ سیدرضی در عنوانی که برای کتاب پراچ نهج البلاغه انتخاب نموده، این امر مهم را به خوبی نمودار ساخته است. این پژوهش با تکیه بر مقدمه سیدرضی به صورت درون متنی و به شیوه توصیفی-تحلیلی، به بررسی نام نهج البلاغه در تمدن اسلامی میپردازد.

کلید واژگان: تمدن اسلامی، نهج البلاغه، مقدمه سیدرضی، بلاغت

^۱ - دانشجوی دکترای نهج البلاغه دانشگاه پیام نور واحد تهران جنوب

^۲ - دانشیار گروه نهج البلاغه دانشگاه پیام نور واحد تهران جنوب

جایگاه حقوق بشر در بستر تمدن اسلامی و اندیشه علوی

با اهتمام بر نهج البلاغه

مسعود خدیمی^۱

چکیده

مفهوم حقوق بشر به عنوان مجموعه‌ای از حقوق و آزادی‌هایی که انسان در حیات فردی و اجتماعی برای صیانت از کرامت ذاتی از آنها برخوردار است، در گفتار و کردار امام علی(علیه‌السلام) شایسته تأمل است؛ چنان‌که به استناد آن می‌توان نسبت به حقوق بشر در تمدن اسلامی، به درک صحیح رسید. حضرت در کنار تبیین احکام و دستورات دین مبین اسلام، به تشریح اصول و مبانی حقوق بشر، به منظور ایجاد جامعه‌ای وارسته و وفادار به حقوق مردم پرداخته‌اند تا در نهایت طریق هدایت و سعادت را به همگان بنمایانند. بررسی دقیق و روشمند اصول اساسی و گزاره‌های مهم حقوق بشری مدّ نظر امام علی(علیه‌السلام) با روش تحلیل مفادی و اسنادی از طریق گردآوری اسناد و منابع کتابخانه‌ای در این پژوهش مدّ نظر قرار گرفته و تلاش شده است با واکاوی محتوایی بینش علوی در این باره، تصویری از سیره و اندیشه امام علی(علیه‌السلام) نسبت به حقوق بشر و مرتبت آن در تمدن اسلامی ترسیم شود. در تعالیم امام(علیه‌السلام) کرامت انسان، پایه و اساس واقع می‌شود و تمامی قواعد حقوق بشری با توجه به این اصل و نیز مساوات و آزادی، تدوین می‌شوند. اهتمام امام علی(علیه‌السلام) نسبت به حقوق بشر تنها در حقوق مالی و قضایی و اجتماعی مشاهده نمی‌شود، بلکه حقوق موجود در حوزه تفکر و اندیشه انسان جایگاه والاتری در تفکر ایشان دارد.

کلیدواژگان: امام علی(علیه‌السلام)، تمدن اسلامی، حقوق بشر، کرامت انسانی، نهج

البلاغه.

^۱ - عضو هیات علمی گروه حقوق، دانشگاه پیام نور تهران، m_khadimi@pnu.ac.ir

اخلاق اجتماعی در آموزه های نهج البلاغه

زهر خیرالهی^۱، معصومه کمالی^۲

چکیده :

اصلاح جامعه موجود و تلاش برای ایجاد جامعه ای مطلوب لازمه هر گونه برنامه تحول آفرین برای رشد بشر است یکی از دغدغه های اساسی و ذاتی بشر که از گذشته های دور تاکنون شاهد ظهور و بروز آن بوده ایم ، تلاش برای تغییر وضعیت موجود به وضعیت مطلوب بوده است و یکی از آشکارترین این تلاش ها در ساحت اخلاق اجتماعی شکل گرفته است، زیرا لازمه هر گونه برنامه اصلاح گرایانه و تحول آفرین برای رشد و ایجاد وضعیت مناسب تر برای بشر، اصلاح جامعه بواسطه تخلّق به اخلاقیات اجتماعی است در اسلام اگرچه به هر دو حوزه اخلاق فردی و اجتماعی اهمیت داده ولی در نهایت اخلاق فردی را در خدمت اخلاق اجتماعی قرار داده و این موضوع در شکل گیری تمدن اسلامی تأثیر بسزایی داشته نیز اخلاق اجتماعی و تأثیر آن در تمدن اسلامی بوضوح مشاهده می شود . مؤلفه های اخلاق اجتماعی در نهج البلاغه عبارتند از : شناخت مسئولیتهای اجتماعی و عینیت بخشیدن به آن ، همدردی در سازندگی جامعه ، آشنایی با الگوهای موفق و ناموفق ، عبرت آموختن از الگوهای ناموفق ، ضرورت خودسازی ، عمل گرایی، ضرورت زندگی اجتماعی و وحدت و برادری ، استفاده از قدرت مردمی ، کسب رضایت عموم مردم ، تداوم نظارت مردم بر امور اجتماعی ، ضرورت تعلیم و تربیت ، حمایت از مستضعفان و محرومان و نقش مذهب در بازسازی جامعه مطلوب، نیازمند تلاش و همت والای فرد فرد انسانهاست. با روی آوردن به معارف علوی تحقق یک جامعه ایده آل و نمونه ممکن خواهد بود .

کلید واژگان : اخلاق اجتماعی ، نهج البلاغه ، امام علی(ع) ، تمدن اسلامی

^۱ - استادیار دانشگاه پیام نور zkheirolahi@yahoo.com

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث m.kamali.ashna95@gmail.com

مخاطبان تمدن سازی در نهج البلاغه

امید داغر^۱

چکیده :

همان گونه که قرآن کریم در طی قرون متمادی بشر را مورد خطاب قرار داده است ، سخن امیرمؤمنان(ع) نیز در نهج البلاغه محصور به زمان خویش نیست و در همه آفاق و تمدن های گوناگون، کل بشریت را مورد خطاب قرار می دهد. اکنون ممکن است این سوال به ذهن متبادر می شود که راز ماندگاری نهج البلاغه در چیست؟ به همین منظور ، ما در این مقاله، بر آنیم که ضمن پاسخ دادن به این پرسش ویژه و اساسی ، راز ماندگاری سخن امیرمؤمنان را که ظل و ترجمان قرآن است، را تبیین نموده و به گونه ای جامع، به نقش آن در تمدن سازی اشاره کنیم .

بی شک، امیرمؤمنان برای اطیاف گسترده ای از مردم سخن گفته و تنوع زیستی و جمعیتی ، سن درجه آگاهی ، باورها و اعتقادات مخاطب را در خطاب و سخن خویش رعایت کرده است و بدین جهت ، خطاب امام که با کل بشریت است ، تمدن ساز است. اهم شاخص های گفتگوی تمدن ساز از دیدگاه امام علی (ع) عبارت اند از تقوا ، علم و تجربه ، ملایمت و رفق ، حاکمیت اخلاق ، صلح گرایی ، حقوق مداری ، آزادی دینی ، احقاق حقوقی شهروندی، مشارکت آگاهانه مردم در حکومت و عدالت اقتصادی است.

کلید واژگان: امیرمؤمنان، نهج البلاغه، مخاطبان ، شاخص های گفتگوی تمدن ساز

توجه به کرامت ذاتی انسان به عنوان شاخصه تمدن اسلامی از منظر

نهج البلاغه

دکتر علیرضا دل افکار^۱، احمد اکبرزاده^۲

چکیده

دسترسی به رفاه مادی و اعتلای بشر در بُعد معنوی دو مؤلفه تمدن اسلامی است. انهدام بربریت و توحش از جوامع بشری و برنامه‌ریزی جهت سلوک انسان به سمت تعالی روحی محصول مؤلفه معنوی تمدن محسوب شده که یکی برنامه‌های آن برقراری نظم و هماهنگی در روابط انسان‌ها در یک جامعه است به نحوی که تصادم‌ها و تزاخم‌های ویرانگر را منتفی سازد. یکی از راه‌های ایجاد روابط سالم و سازنده که موجب بهره‌مندی همه‌ی افراد جامعه از امکانات موجود می‌شود، توجه به جایگاه واقعی آحاد انسان‌ها تحت عنوان کرامت ذاتی انسان است. بر مبنای آیه‌ی ۷۰ سوره مبارکه اسراء هر انسانی به لحاظ فرزند آدم بودنش دارای کرامت ذاتی است که فارغ از هرگونه رنگ و نژاد و دین، دارای یک سری از حقوقی می‌شود که همه‌ی افراد و از جمله حکومت، ملزم به رعایت آن‌ها هستند. حضرت امیر علیه‌السلام ضمن این‌که حکومت خویش را بر توجه به این اصل مستقر نمود، حرکت بر مسیر محافظت از کرامت ذاتی انسان و حقوق پیرامونی آن را از وظایف حکومت می‌داند.

کلید واژگان: تعالی مادی و معنوی، کرامت ذاتی انسان تمدن، نهج‌البلاغه،

^۱ دانشیار دانشگاه پیام نور

^۲ مربی دانشگاه پیام نور

شاخص‌های اقتصادی از منظر علوی

مهناز دهقانی فرد^۱

چکیده :

زندگی انسان‌ها دارای دو جنبه فردی و اجتماعی می‌باشد و به همین دلیل دارای دو گونه هزینه‌های شخصی و اجتماعی است. تأمین هزینه‌های شخصی برعهده خود فرد می‌باشد و در مقابل تأمین هزینه‌های اجتماعی بر دوش دولت است و از این‌رو دولت از پرخرج‌ترین دستگاه‌ها است که نیاز به پشتوانه قوی مالی دارد. یکی از منابع درآمد دولت اسلامی مالیات است که برپایه آن تأمین هزینه‌های اجتماعی صورت می‌گیرد از منظر سیره علوی، تأمین دولت و مالیات‌ها نباید بردوش گروه خاصی باشد و باید با برنامه‌ریزی صحیح بین اقشار مختلف به صورت مناسب و عادلانه توزیع گردد. همچنین براساس فرمایش امیرالمؤمنین به مالک اشتر باید به گونه‌ای باشد که خود منبع درآمدی برای آینده باشد. همچنین نحوه وصول مالیات و برخورد با مؤدیان از جمله موضوعات محوری در سیره علوی است. حضرت علی (ع) در زمینه خرج کردن و مصارف مالیات و عدالت اقتصادی، دیدگاهی متعالی دارد. این عدالت باعث شده بود که بین فقیرترین و باتقواترین افراد و عالیترین صحابه رسول خدا (ص) فرقی نگذارد و بیت‌المال را بین همه یکسان تقسیم کند. امام علی (ع) همواره در نامه‌های خود به کارگزاران تذکر می‌دادند که بیت‌المال متعلق به همه مردم است و از ایشان می‌خواست که در مصرف صحیح آن کوشا باشند. همچنین امیرالمؤمنین (ع) در امر بیت‌المال بسیار سخت‌گیر بوده و به کارگزاران خود دستور می‌داد که حتی در نوشتن نامه نیز نوک قلمشان را نازک‌تر نکنند تا کلمات کوچک‌تر نوشته شود و فاصله بین سطور را کم کنند تا در مصرف بیت‌المال صرفه‌جویی شود. از این رو موضوع اخذ و خرج مالیات و نحوه انجام آن در سیره علوی به طور جامعی مورد بررسی قرار گرفته است. بنابراین مقاله حاضر با جزئیات به بررسی جنبه‌های مختلف موضوع مالیات در سیره علوی پرداخته است.

کلید واژگان: اقتصاد، مالیات، سیره علوی، نهج البلاغه

^۱ - مربی دانشگاه پیام نور مرکز بوانات email: mdeh1355@gmail.com

تبیین دیدگاه حضرت علی (ع) درباره تربیت فرزندان

مهناز دهقانی فرد^۱

چکیده

یکی از بنیادی‌ترین مسائل تربیتی که والدین با آن مواجه هستند مسئله تربیت فرزند است که در واقع سنگ زیرین تربیت‌های بعدی است. از این رو در سخنان ائمه معصومین علیه‌السلام و به ویژه امیرمؤمنان علی علیه‌السلام در جای جای نهج‌البلاغه بسیار بر این امر تأکید شده‌است زیرا از نظر ایشان فرزندان، خالی‌الذهن و تربیت‌پذیرند و برای تربیت فرزند به شیوه صحیح و اصولی والدین خود نقش اصلی را به عهده دارند و برای اینکه تربیت فرزندان به عنوان ثمره زندگی والدین به نتیجه درست و اصولی منجر شود باید به تمام ابعاد جسمی و روحی او توجه شود و تربیت وقتی نتیجه مثبت دارد که اصول تربیتی آن در قالب شیوه‌های درستی به اجرا درآید که در این مقاله سعی شده روش و شیوه‌های مناسب تربیتی فرزند از دیدگاه نهج‌البلاغه و امام علی علیه‌السلام تبیین و معرفی شود.

کلیدواژگان: نهج‌البلاغه، فرزندان، تربیت

^۱ - کارشناس ارشد الهیات و علوم قرآن و حدیث مربی دانشگاه پیام نور mdeh1355@gmail.com

بررسی اجمالی اهمیت رعایت حقوق مردم جامعه اسلامی

از نگاه امام علی (ع)

مهناز رفیعی^۱

چکیده:

حیات اجتماعی انسان ها در جامعه اسلامی باید آمیخته با رعایت حدود و مرزهای قانون الهی باشد تا پاسدداشت آن ها حریم انسان ها حفظ شده و سلامت و پیشرفت مادی و معنوی و رفاه و امنیت رابه بارمی نشانند و همبستگی و وحدت جامعه راتامین می کند. برای ایجادزندگی امن ،پیشرفته وتمدنی باشکوه،متوازن ومتعادل باید حقوق انسانی افراد جامعه کاملاً رعایت شده و محترم شمرده شود تا هویت والای انسانی آسیب نبیند . امام علی ع بزرگترین پشتیبان حقوق آحاد مردم جوامع اسلامی، کوشش نظری و عملی فراوانی را برای تعلیم چگونگی رعایت حقوق مردم به مومنین وکارگزاران انجام دادند. آن حضرت ابتدا از بعد شناختی سعی در ایجاد بینش لازم از رابطه انسان با خدا و تصحیح فهم از خدا داشتند تا توحید زیربنای ساختن جامعه ای آگاه و آشنا به مسئولیت های زیستن ایمانی باشد و سپس به موارد الزامات رعایت حقوق انسانها در ابعاد حق الله و حق الناس تاکید داشتند. رعایت حق الله با بندگی و پیروی از فرامین خدا و رسول ص و رعایت حق الناس با سفارش های آن حضرت به پاکدستی نسبت به بیت المال و رعایت انصاف برای همه مردم و قانون گرایی و روشنگری و رفتار شایسته با مردم و رعایت صداقت و راستی مورد توجه شدید آن حضرت بوده است .

بر ماست که به منظور ابتدای تمدن نوین اسلامی و ساختن جامعه عاری از ظلم و نابسامانی ، با شجاعت و عقلانیت در مسیر راه امام علی ع رهنمود های ایشان را دقیقاً و تا حد امکان در سازمان ها و دستگاه های اجرایی و در سطح حکومت و دولت یکایک و با دقت عملی و اجرایی سازیم. روش این تحقیق کتابخانه ای وهدف آشنایی بامبانی نظری امام درخصوص حقوق مردم است

کلید واژگان : امام علی ع، حقوق مردم ، جامعه اسلامی

۱ - مهناز رفیعی کارشناسی ارشد. rafiei_mz@yahoo.com

بازآرایی عناصر هندسی جهانی‌سازی با ابتناء بر اندیشه علوی

غلامرضا رضائی پور^۱، محمود شیخالاسلامی^۲

چکیده:

بی‌شک مخاطب انزال کتب، ارسال رسل و حرکت مصلحان الهی در جوامع بشری اندیشه یا نفس ناطقه مجرد انسانها می‌باشد. نفس ناطقه مجرد یا اندیشه به عنوان هویت حقیقی و ابدی تمام انسانها، چه در عصر حضرت آدم(ع) و چه در سال ۲۰۱۸، دارای ویژگی و زمانی و فرا مکانی بوده و در قالب زمان، مکان، نژاد، ملیت و زبان محصور و محدود نمی‌شود. نهج البلاغه که تالی‌تولو قرآن است اصول و عناصر تمدنی آن دارای روحی «جهان‌وطنی» بوده و با درنوردیدن محدودیت زمان و مکان اندیشه و هویت مجرد «کافَّةً لِلنَّاسِ» را در گستره‌ای جهانی مورد خطاب مدنی و مترقی خویش قرار می‌دهد. حضور تاثیرگذار و جریان‌ساز آموزه‌های مدنی و مترقی نهج‌البلاغه در عرصه جهانی‌سازی فرهنگ بازآرایی منطقی و به روز چند مولفه را می‌طلبد: نخست: فهم صحیح اصول تمدنی فطری در نهج البلاغه. دوم: شناخت دقیق از نقاط قوت و ضعف عناصر هندسی فرهنگ جهانی. سوم: تأیید تنوع فرهنگی اقوام و ملل و سایر خرده فرهنگ‌ها و اعتقاد بدین مساله که این تنوع و تکثر فرهنگی نوعی فرصت تعالی دهنده برای جهانی‌سازی است و نه تهدید، منشاء اختلاف و تنش. چهارم: رعایت این اصل که گفتگوی با اندیشمندان ملل فهماندن صرف نیست بلکه فهمیدن و فهماندن توأمان است. پنجم: نداشتن پیش فرض ذهنی جهت امحاء و محکوم کردن سایر فرهنگ‌ها در گفتگوی تمدنی. ششم: بهره‌مندی از روشی نظام‌مند، آزادی‌خواهانه و مترقی در مواجهات تمدنی و فرهنگی به نام «سینرسی یا هم‌افزایی تمدنی». رعایت دقیق و صحیح این مولفه‌ها منجر به وصول به ادراک مشترک و مفاهمه‌آور در فرهنگ جهانی در عصر جهانی‌سازی فرهنگ خواهد شد. در نهایت انفاذ و پایش اصل «مدنیتِ دانش‌بنیان و حیانی»، که مدنظر اصول نهج البلاغه و مصلحان است، محقق خواهد شد.

کلید واژگان: اندیشه علوی، جهانی‌سازی، نهج البلاغه، مدنیت دانش‌بنیان

^۱ - عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور ramazanireza110@yahoo.com

^۲ - عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور

تبیین گفتمان سیاسی علوی در مسیر شکل‌گیری تمدن اسلامی

حسین رجائی ریزی^۱

چکیده

هر تمدنی به جهت شکل‌گیری و استمرار خود می‌باید بر مبنای گفتمان‌های مطلوب و مورد قبول خود حرکت کند تا به سرانجام خود برسد؛ و بتواند پویایی و شکوفایی خودش را به منصفه ظهور رساند. از اصلی‌ترین این گفتمانها، گفتمان سیاسی می‌باشد که حقیقتاً مهمترین و اصلی‌ترین گفتمان تأثیر گذار در شکل‌گیری یک تمدن است، زیرا گفتمان سیاسی در حقیقت تعیین‌کننده سیاست‌های راهبردی در کلیه حوزه‌ها و جهت‌دهی به سایر گفتمان‌های مطرح در یک جامعه است. بر این اساس در این نوشتار تلاش می‌شود با طرح این سوال که آیا امام علی علیه السلام برای اداره جامعه و یا تشکیل یک نظام و تمدن اسلامی دارای گفتمان سیاسی بوده است؟ به تبیین گفتمان سیاسی امام علی علیه السلام در این خصوص پرداخته و شاخصه‌های مطلوب و هدف را در گفتمان علوی و نقش و تأثیر آنان در مسیر شکل‌گیری تمدن بزرگ اسلامی بررسی شود.

کلیدواژگان: امام علی علیه السلام، گفتمان، سیاست، تمدن اسلامی

سبک زندگی درهماهنگی با اخلاق پسندیده

(بررسی حکمت ۴۰۱ نهج البلاغه)

محمد نقی رفعت نژاد^۱

چکیده:

اسلام دین صفا و صمیمیت، برادری و محبت و سازندگی است. آموزه‌های صلح، سلامت فردی و اجتماعی، امنیت، نشاط و عدالت را به نمایش می‌گذارد و آداب اجتماعی‌اش کرامت انسان‌ها و محبت و اخلاص را.

افراد در جامعه با همه یکسانی که دارند ولی از حیث خصوصیات و ویژگی‌های اخلاقی، فکری، رفتاری و تربیتی متفاوت هستند. از این رو باید نوعی هماهنگی اخلاقی و فکری در میان افراد برقرار شود. نرمش و مدارا کردن با افراد جامعه یکی از مراحل است که باعث می‌شود به نوعی بین افراد جامعه هماهنگی ایجاد شود. امیرمومنان علی -علیه السلام- با استفاده از همین آموزه‌های رهایی بخش و سازنده الهی آداب معاشرت با مردم را در رفتار و کلمات ارزشمند خود بیان نموده است. از جمله، این حکمت ارزشمند نهج البلاغه است:

امام علیه السلام (در باره هم‌رنگ جماعت بودن) فرموده است: «نزدیک شدن به مردم در اخلاقتان (مانند آنان در امر زندگانی رفتار نمودن موجب) ایمنی است از کینه هاشان.» (حکمت ۴۰۱)

کلید واژگان: هماهنگی، فضایل اخلاقی، مدارا، نهج البلاغه، سبک تعامل مردمی

^۱ - استادیار دانشگاه پیام نور rafatnejad@pnu.ac.ir

چرایی آگاهی بخشی و بصیرت افزایی امام علی(ع) در مقابل فتنه سر به

نیزه کردن قرآن‌ها

عیسی رنجبر^۱، عیسی علیزاده منامن^۲، فرزاد دهقانی^۳

چکیده:

دوران خلافت امام علی(ع) به دلیل سه جنگ داخلی بسیار حساس می‌باشد، در این میان، جنگ صفین به دلیل قرار گرفتن بعد از جنگ جمل و آشکار شدن برخی شبهه‌ها درباره این جنگ از یک سو، و به دلیل آماده کردن شرایط برای جنگ نهراوان متمایز می‌باشد؛ در این جنگ چون سپاهیان معاویه در آستانه شکست قرآن‌ها را بر نیزه کردند و یاران امام را به حکمیت قرآن خواندند. در این فتنه به دلیل مشتبه شدن حق با باطل، نقش بصیرت و آگاهی بخشی بسیار حائز اهمیت بود به همین دلیل امام(ع) در هر فرصتی بر آن بودند تا بصیرت و آگاهی یاران خویش را افزایش دهند، از این رو نوشتار حاضر بر آن است تا چرایی این حرکت امام(ع) را بررسی کند.

کلید واژگان: فتنه، بصیرت، آگاهی بخشی، صفین، سر به نیزه کردن قرآن،

حکمیت.

^۱ - دانش آموخته سطح ۴ کلام اسلامی فقه و اصول.

^۲ - دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه آزاد اسلامی.

^۳ - دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه علامه طباطبایی(ره)؛ استاد مدعو دانشگاه پیام نور مرکز اسکو.

موانع بصیرت از منظر نهج البلاغه

عیسی رنجبر^۱، عیسی علیزاده منامن^۲، فرزاد دهقانی^۳

چکیده:

آموزه‌های اسلامی بصیرت را نیاز اساسی بشر دانسته‌اند و خداوند برای اینکه انسان به این مرحله نائل گردد همه شرایط و بسترهای لازم را فراهم آورده است. ارزش بصیرت در آن است که در دوران‌هایی که حق و باطل باهم مختلط شده و مشتبه شدند، همچون دوران فتنه‌ها؛ تمییز دهنده حق از باطل و روشن کننده راه از بی راهه است. این مقاله که به روش کتابخانه‌ای به تحلیل و بررسی این موضوع که موانع بصیرت در نهج البلاغه کدام موارد هستند پاسخ می‌دهد، نتایج بدست آمده نشان می‌دهد که موانعی وجود دارند که بر انسان از محیط وارد می‌شوند و فرد را مورد هجوم قرار می‌دهند، از این رو دچار آنها می‌گردد، این موانع که به صورت عشق مجازی که انسان نگاه خود را از دست می‌دهد و به دنبال آن گرفتار تعصب و تقلید می‌گردد و گاهی نیز از رهبر و دوستان گمراه بر شخص تحمیل می‌گردد.

کلید واژگان: بصیرت، محیط، عشق مجازی، تعصب، تقلید، نهج البلاغه.

۱ - دانش آموخته سطح ۴ کلام اسلامی و فقه و اصول

۲ - دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث؛ استاد مدعو دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال

۳ - دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه علامه طباطبائی(ره)؛ استاد مدعو دانشگاه پیام نور مرکز تبریز

سبک و نحوه تعامل با اقلیت های مذهبی از منظر معارف علوی

سارا رستمی^۱

چکیده

سبک زندگی، نشان دهنده مجموعه جهت گیری های ارزشی، خواسته ها، تمایلات و شیوه رفتار و در کل وضعیت فرهنگی جامعه است و یکی از زیباترین ابعاد زندگی امام علی(ع) سبک زندگی ایشان است که تأمین کننده سلامت معنوی، روانی، اجتماعی و جسمی انسان است و راه رسیدن به آن الگوپذیری از قرآن و دستورالعمل های معصومین می باشد. آداب و اخلاق اجتماعی که آن حضرت در سبک و سیاق زندگی خود رعایت می نمودند، زیباترین و با ارزش ترین شاخص های زندگی اسلامی را به نمایش گذاشته است. شیوه تعامل و برخورد با دشمنان در روابط اجتماعی، نوع برخورد با از کار افتادگان و درماندگان و حتی نوع برخورد با همسایگان، حق گرایی، مهرورزی، ارزش های انسانی، سایر ادیان، همگی گویایی اخلاق قرآنی و اسلامی در بالاترین درجه آن دارد. نحوه تعامل آن حضرت با غیر مسلمانان، بر اساس هدایت، صلح و دوستی، حفظ عزت مسلمین و بر پایه قوانین اسلامی است. بنابر مبنای امام علی (ع) اقلیت ها باید در حوزه تعاملات اجتماعی به قوانین جامعه اسلامی پایبند باشند و به فکر هیچ گونه تحرک و تسلطی بر مسلمانان نباشند تا بتوانند آزادانه در سرزمین های اسلامی زندگی کنند، مسلمانان نیز باید بنابر قوانین اسلامی با آنان معاشرت و داد و ستد داشته باشند، همچنان که حکومت اسلامی نیز وظیفه دارد امنیت آنان را حفظ و به وظایف خود در قبال آنان عمل کند. شیوه برخورد و نوع گفتار آن حضرت به خوبی نشانگر عزتمندی مسلمانان همراه با عدالت و عزت مداری در برابر غیر مسلمانان است. این مقاله در صد است تا سبک و سیره امام علی (ع) با اقلیت های مذهبی را به عنوان یک نظام متکی بر عقل و تکیه بر شرع مورد مطالعه قرار دهد.

کلید واژگان: اقلیت های مذهبی، معارف علوی، اسلام، سبک زندگی

مبانی کرامت ذاتی انسان در اندیشه و سیره تمدن ساز

امام علی علیه السلام

سید محمود رضویان^۱

چکیده

حفظ کرامت ذاتی انسان یکی از بدیهی ترین حقوق انسانی است، کرامت انسان امری حقیقی و وجودی است نه قرار دادی و اعتباری، لذا انسان ذاتا دارای کرامت است. با توجه به آیه شریفه « وَ لَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَ حَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ وَ رَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَ فَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا. » (اسراء: ۷۰). کرامت، موهبتی خدادادی به همه انسان هاست و همگان موظفند به آن ارج نهند و سبب این کرامت انسان، دمیدن روح خدایی در وجود اوست. این در حالی است که همه انسان ها و همه دین ها در مورد این حق اتفاق نظر دارند. کرامت، صفتی است که همه انسان ها را فرامی گیرد و جزو ماهیت انسان و یک حق خدادادی به انسان به شمار می آید؛ این کرامت آغازین فراتر از شاخصه های بزرگی و بزرگ‌زادگی امروزی است و مربوط به جنسیت، دین، مذهب، قوم، ملیت، نژاد و فرهنگ خاصی نیست. مبانی ارج نهادن به این کرامت ذاتی در سخن و سیره معرفت شناختی علوی مشهود است. این پژوهش با استفاده از منابع معتبر، با روش کتابخانه ای و اسنادی توصیف و تحلیل انجام گردیده است. پرسش های اساسی این پژوهش عبارتست از: ۱- مبانی کرامت ذاتی انسان در دیدگاه معارف علوی کدامند؟ ۲- دیدگاه فقیهان امامیه در ارتباط با کرامت انسانی چیست؟ در این نوشتار با بررسی نظریات عده ای از فقیهان و در نظر گرفتن مبانی تمدن ساز کرامت ذاتی انسان در سیره تمدن ساز علوی، الگوی کرامت ذاتی انسان جهت اجرای عدالت و عدم تبعیض در بدیهی ترین حقوق انسانی در حق شهروندی بدون در نظر گرفتن دین و آیین در راستای برون رفت از بسیاری مشکلات فرا روی دولت اسلامی و رسیدن به مدینه فاضله، توصیه و پیشنهاد شده است.

کلید واژگان: کرامت، انسان، حقوق انسانی

^۱ - مربی دانشگاه پیام نور استان اصفهان m-razavian@pnu.ac.ir

تبیین نقش سبک زندگی اسلامی بر سازگاری اجتماعی از منظر نهج البلاغه

(مطالعه موردی: دانشگاه پیام نور کازرون)

زینب زراعت پیشه، محمدجعفر شفیعی^۲

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی نقش سبک زندگی اسلامی بر سازگاری اجتماعی از منظر نهج البلاغه در دانشجویان دانشگاه پیام نور کازرون پرداخته است که از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری و تجزیه و تحلیل داده ها از نوع توصیفی-همبستگی می باشد. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور و نمونه آماری را ۲۲۷ نفر تشکیل می دهند. پرسش نامه به پست الکترونیک دانشجویان ارسال گردید. سبک زندگی اسلامی به عنوان متغیر مستقل و عزت نفس، اعتماد به نفس، افسردگی، خودکنترلی و تعهد به عنوان متغیر واسطه و سازگاری اجتماعی به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد، برای بررسی پایایی متغیرهای مورد مطالعه، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. در این تحقیق برای بررسی پرسش نامه عمومی، از فنون آمار توصیفی و برای بررسی و تجزیه و تحلیل سؤال های اختصاصی، از فنون آمار استنباطی آزمون t تک متغیره و تحلیل مسیر استفاده شده است. داده های جمع آوری شده بوسیله توسط نرم افزار SPSS و LISREL مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج حاکی از آن بود که سبک زندگی اسلامی بر تمامی ابعاد فردی عزت نفس، اعتماد به نفس، افسردگی، خودکنترلی و تعهد تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین عزت نفس، اعتماد به نفس و خودکنترلی و ... بر سازگاری اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

کلید واژگان: سبک زندگی اسلامی، سازگاری اجتماعی، عزت نفس، اعتماد به نفس، تعهد، نهج البلاغه.

^۲ - مدرس دانشگاه پیام نور کازرون mohammadjafarsh@gmail.com

نهج البلاغه و شاخصه‌های دولت و تمدن اسلامی

آیت الله زرمحمدی^۱، محمدجعفر اشکواری^۲

چکیده

دوران طلایی تمدن اسلامی یکی از ادوار درخشان حیات انسانی در طول تاریخ به شمار می‌رود. مطالعه و پژوهش درباره تمدن اسلامی تنها با شناسایی و تبیین ارکان آن امکان پذیر است. تمدن اسلامی بر چند پایه استوار است که عبارتند از قرآن کریم، سنت نبوی، معارف علوی، تعالیم عترت ولوی، دانش‌ها و تمدن‌های دیگر اقوام و در نهایت ابتکار و نوآوری. این دوره تاریخ ساز ویژگی‌های منحصر به فردی دارد از جمله: توحید، عقل گرایی، انسان گرایی، تسامح و تساهل، تلاش در جهت برقراری توازن بین مادیات و معنویات. یکی از مبانی مهم در شکل گیری دولت و تمدن در اسلام، معارف علوی است. از سرچشمه‌های این معارف می‌توان به نهج البلاغه اشاره کرد که در آن برای برپایی دولت اسلامی که لازمه تمدن اسلامی است و نیز اداره درست جامعه بر اساس اصول مکتبی و انسانی راهکارهای متعددی بیان شده و شاخصه‌های دولت و تمدن اسلامی در زمینه‌های مختلف فردی و اجتماعی تبیین گشته است. پژوهش حاضر درصدد است ویژگی‌های دولت و تمدن اسلامی را از منظر نهج البلاغه به شیوه توصیفی- تحلیلی بکاود. یافته‌های این نوشتار حاکی از آن است که خطبه‌ها، نامه‌ها، فرامین سیاسی و اخلاقی امام علی (ع) در نهج البلاغه شاخصه‌هایی مانند توحید، عدالت اجتماعی و اقتصادی، شایسته سالاری و مدیریت مبتنی بر تقوا، مشارکت اجتماعی و سیاسی مردم را برای برپایی دولت و تمدن اسلامی حیاتی می‌داند.

کلید واژگان: تمدن اسلامی، نهج البلاغه، شاخصه‌های تمدنی، توحید، عدالت، مشارکت اجتماعی.

^۱. استادیار گروه تاریخ و تمدن ملل اسلامی، دانشگاه زنجان. zarmohammadi@znu.ac.ir

^۲. استادیار گروه تاریخ و تمدن ملل اسلامی، دانشگاه زنجان. ashkevari@znu.ac.ir

خوانش مولوی از برهان فسخ عزائم در نهج البلاغه

اسماعیل زارعی حاجی آبادی^۱

چکیده

مولوی با بهره جستن از روایتی از امام علی (ع) و نیز باستناد برخی آیات و روایات دیگر، فسخ عزائم یا شکسته شدن و بی اثر گشتن عزیمت ها و برنامه ریزی های انسان، توسط خداوند را یکی از بهترین راهها و بلکه بهترین راه شناخت خداوند می داند. وی قلب انسان یعنی مرکز تصمیم گیری او را در اختیار و تصرف خداوند می داند به این معنی که خداوند هرگونه بخواهد به قبض و بسط و تغییر و دگرگونی این قلب دست می یازد و بر همین اساس است که گاهی انسان تصمیمی می گیرد و عزیمت بر کاری می کند و با برنامه ریزی های دقیق موانع را حذف و عوامل رسیدن به هدف را مهیا می سازد ولی بناگاه خداوند با تصرف در قلب او، اراده و عزیمتش را در هم شکسته و دل او را به سمت و سویی دیگر متمایل می سازد.

درهم شکسته شدن تمدن های بزرگ بشری همچون عمالقه، عاد و ثمود، و بی اثر گشتن عزیمت ها، اراده ها و تدبیرهای پشت آن ها را می توان نمونه های برجسته ای از فسخ عزائم در نگاه امام علی (ع) و مولوی بر شمرد.

بنابر این از نگاه امام علی (ع) و مولوی این شکسته شدن عزیمت ها و بر هم خوردن برنامه ریزی های انسان، وی را به بهترین صورت متوجه شکننده آن عزیمت ها یعنی خداوند می کند.

کلید واژگان: فسخ عزائم، امام علی (ع)، مولوی

^۱ - عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

اندیشمندان مسلمان و نهج البلاغه در سیر تمدن اسلامی

طاهره سعادت^۱، ناهید معصومی^۲

چکیده:

حضرت علی (ع) از جمله متفکران جهان اسلام است که به جامعه و انسان توجه ویژه ای داشته است و بر لزوم داشتن تمدن و فرهنگ و استفاده از آن در زندگی تأکید داشته اند. دین و تمدن رابطه‌ای تنگاتنگ و در هم تنیده دارند؛ به بیان دیگر، اسلام به منزله‌ی دین جامع، مدّعی پاسخگویی به همه‌ی نیازهای بشر و دارای برنامه‌ی زندگی برای همه‌ی انسان هاست و در نظر بسیاری از دانشمندان دنیای اسلام، سخنان، نامه‌ها و حکمت‌های امام علی (ع)، پس از قرآن کریم، والاترین سخنان از جهت فصاحت، بلاغت، محتوا، غنا و جامعیت است. استفاده از اندیشه‌های تمدنی در زندگی از دیدگاه امام علی (ع) ارزشی عمیق، گسترده و منسجمی است که وسیله‌ای برای تعالی انسانی در نظر گرفته می‌شود. با توجه به انطباق سخنان امام علی (ع) با مسائل فرهنگی، اجتماعی و مذهبی کشور ما، به نظر می‌رسد مدل پیشرفت و تعالی مستخرج از رهنمودهای این امام بزرگوار، می‌تواند به‌عنوان مدلی برای رسیدن به پیشرفت و تعالی مورد توجه قرار گیرد. به طور کلی آن چه می‌تواند روشنی‌بخش حقیقی زندگی در عصر کنونی باشد، الگو قرار دادن زندگی اهل بیت (ع) و پیروی از آنهاست. نسخه‌ی بی‌بدیل و نایاب همه‌ی اعصار برای دستیابی به آرامش زندگانی، طیّ سلوک معنوی و ساده زیستی همراه با عفت و عزّت و تبعیت از خانواده‌ی امام متّقیان علی (ع) است.

کلید واژگان: اندیشه‌های تمدنی، امیرالمومنین (ع)، اهل بیت، مسائل فرهنگی.

۱- کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش دانشگاه پیام نور

۲- کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش دانشگاه پیام نور

معیارهای ارزش شناختی اخلاق در تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه

فاطمه سعیدی^۱

چکیده

اخلاق، از جمله موضوعات مهمی است که همواره در تمدن اسلامی مورد توجه بوده است و دست یابی به معیارهای ارزش شناختی اخلاق از اهمیت به سزایی برخوردار است. با توجه به اینکه دو مکتب وظیفه گرایی و غایت گرایی اخلاقی از جمله نظریات اخلاق هنجاری است و معیارارزش و الزام اخلاقی در نظریات وظیفه گرا، ویژگی های خاصی از خود عمل و انجام تکلیف، بدون توجه به نتایج آن است و در نظریات غایت گرا، توجه به نتایج یک عمل اخلاقی و غلبه حداکثری خیر برشر معیارارزش و الزام اخلاقی است با بررسی در نهج البلاغه، در مکتب اخلاقی امام ع، گزاره هایی مبنی بر اخلاق وظیفه گرای قاعده نگر و سودگرای قاعده نگر وجود دارد و دواصل عدالت و حق طلبی، به عنوان معیار ارزش و الزام اخلاق معرفی شده است. معیارهای تحقق اصل عدالت عبارت از: رعایت انصاف و مساوات، قرار دادن هر چیز در جای خودش، رعایت حقوق و اعتدال و میانه روی در روابط انسان ها است و معیارهای تحقق اصل حق طلبی، عبارت از: تحقق آنچه واقعیت و امر واقعی است، رسیدن و دستیابی به حقیقت امور، اجازه و اختیار داشتن انسان ها در امور مختلف، در نظر گرفتن استحقاق آن ها و مطالبه ی حقوق در روابط انسانی است. در این مقاله با روش "داده بنیاد"، عوامل مذکور در کلام امام (ع) از دیدگاه نهج البلاغه مورد بررسی قرار گرفته است.

کلید واژگان: اخلاق هنجاری، معیار ارزش شناختی اخلاق، وظیفه گرایی اخلاقی، غایت گرایی اخلاقی، نهج البلاغه

^۱. دکتری علوم و معارف نهج البلاغه دانشگاه پیام نور

مصادیق فساد اقتصادی مدیران حکومت اسلامی

از دیدگاه حضرت علی(ع) با تکیه بر نهج البلاغه

زهرا سعادت پور^۱، محمد صالح طیب نیا^۲، مهدی طغیانی^۳

چکیده

معضل فساد مدیران خصوصاً در زمینه‌ی مسائل اقتصادی امروزه معضلی فراگیر است. لذا باید برای درمان آن چاره‌ای اندیشیده شود. برای درمان این مشکل ابتدا باید معنا و مصادیق فساد اقتصادی مدیران تبیین شود. حکومت ما به عنوان حکومت اسلامی موظف به رجوع به سیره‌ی اهل بیت و الگو پذیری از آن است. همچنین سیره‌ی آنان در بحث حکومت‌داری قابل پیروی است و با رجوع به آن می‌توان دیدگاه‌های ایشان را در این زمینه دریافت. لذا در این پژوهش با روش تحلیلی-منطقی با رجوع به سیره‌ی حکومتی حضرت علی (ع) تلاش شده است دیدگاه ایشان در مورد مصادیق فساد اقتصادی مدیران دریافت شود. به نظر می‌رسد در پژوهش‌های پیشین سیره‌ی حضرت علی (ع) در برخورد با فساد بررسی شده اما مسئله‌ی این پژوهش مورد غفلت قرار گرفته است. علاوه بر آن در این پژوهش تمرکز فساد اقتصادی مدیران است نه فساد به عنوان یک موضوع عام.

با توجه به پژوهش به عمل آمده می‌توان گفت فساد اقتصادی مدیران وجه مشترک فساد اداری و فساد اقتصادی است. ارکان فساد اقتصادی مدیران در این پژوهش ارائه شده است و هر عملی که دارای این ارکان باشد مصداق فساد اقتصادی مدیران محسوب می‌شود. از مهم‌ترین این ارکان ممانعت از رسیدن حکومت به اهداف اقتصادی‌اش می‌باشد. بر این اساس و پس از تبیین اهداف اقتصادی حکومت از دیدگاه حضرت علی(ع) مصادیق فساد اقتصادی مدیران از دیدگاه ایشان مشخص شده است. مصادیق فساد اقتصادی مدیران با توجه به فردی که از آن فساد به منفعت مادی دست پیدا می‌کند در دو دسته‌ی کلی جای می‌گیرند و با توجه به این مطلب بارزترین این مصادیق مدیران خویشاوندسالاری و رشوه می‌باشد.

کلید واژگان: حضرت علی (ع)، نهج البلاغه، حکومت اسلامی، مدیر، فساد، فساد اقتصادی

^۱ - کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، Zahra_saadatpour@yahoo.com

^۲ - دانشیار گروه معارف قرآن و اهل بیت، دانشگاه اصفهان، tayebnia.saleh@yahoo.com

^۳ - دانشیار گروه اقتصاد، دانشگاه اصفهان، mtoghiani@gmail.com

بررسی عوامل زایش اختلاف و ثمرات اتحاد در سیره حکومتی

امام علی علیه السلام

محمد سبحانی یامچی^۱

چکیده

یکی از مهمترین کارکردهای بعثت پیامبران، بخصوص پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله گردآوردن آراء و احوای پراکنده، پایان دادن به اختلافات قبیله‌ای، دمیدن روح یکپارچگی و اتحاد و انسجام در میان صفوف مسلمانان بود. حفظ کیان اسلامی بعد از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله نیز بر پاداشتن عزت و حاکمیت آن، اصلی بنیادی از نظرگاه اسلام و منادی عدالت آن بود، چرا که حضرت امیر علیه السلام بیست و پنج سال سکوت دردمندانه را جهت رسیدن به وحدت اسلامی تحمل کرد. بی تردید پذیرش حکومت از طرف امام علی علیه السلام به جهت اتحاد امت اسلامی، دوری از اختلاف و اجرای عدالت بود. این نداشت به روش توصیفی تحلیلی در سیره حکومتی امام علی علیه السلام دنبال پاسخ به این سوال است که چه عواملی باعث زایش اختلاف در بین امت اسلامی است؟ و در صورت حفظ وحدت، چه ثمراتی نصیب مسلمانان خواهد شد؟ سیره حکومتی امام علی علیه السلام نشانگر آن است که کفر و انحراف از حق، دنیا پرستی، زورمداری و قانون شکنی، حاکمیت فرهنگ استکبار، اختلاف و کینه توزی و تعصب جاهلانه از جمله مهمترین عوامل زایش اختلاف و ریزش فیض الهی، عامل پیروزی و ماندگاری انقلاب، احیای سنت و امامت بدعت و پشتوانه اجرایی عدالت در جامعه، از ثمرات شیرین اتحاد در بین امت اسلامی است.

کلید واژگان: امام علی علیه السلام، عامل زایش اختلاف، ثمرات اتحاد، سیره حکومتی، اجرای عدالت.

۱. استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، Yamchi88@gmail.com

سبک زندگی اسلامی در حوزه تربیت نسل جوان بر مبنای نهج البلاغه و الگوهای عملی امامان شیعه

ثروت سلیمان زاده افشار^۱

چکیده:

این پژوهش با هدف تبیین سبک زندگی اسلامی در حوزه تربیت جوانان بر مبنای الگوی علوی انجام شده است. در سبک زندگی اسلامی، «سبک زندگی» مبتنی بر اعتدال است و به کارگیری آموزه های اسلامی در زندگی و تربیت ضروری است؛ این سبک به فرد، خانواده یا جامعه هویت می بخشد و مجموعه ای از طرز تلقی ها، ارزشها و شیوه ها ی رفتاری است که چگونگی زندگی کردن انسان را در پرتو آموزه های اسلامی مشخص کرده است. همچنین در این تحقیق «تربیت جوانان» فعالیتی منظم و مستمر برای آماده سازی جوانان به عنوان شهروند جامعه اسلامی به منظور پذیرش مسئولیت و شیوه اندیشیدن و تحلیل مسائل، برای پرورش جوانانی آگاه برای کارآمدی جامعه بشریت است. نوجوانی و جوانی مرحله ای بسیار دوران ساز و مقدمه بزرگسالی و مرحله ای است که شخصیت آدمی در آن شکل می گیرد. بنابراین توجه به نیازهای جوانان با هدف کمک به تامین آنها و شناخت مشکلات این نسل کانون همت روانشناسان، فیلسوفان، جامعه شناسان و علمای دین قرار دارد، هدف از پژوهش حاضر، ارائه راه حل های عملی جهت تربیت نسل جوان برای جامعه دینی حال حاضر است. برای تحقق چنین هدفی در این پژوهش ابتدا با بررسی خصوصیات جوانان و مشکلات پیش روی آنان، راهکارهای عملی براساس سبک زندگی اسلامی بر مبنای الگوی علوی، در حوزه جوانان استخراج و تبیین شده است. برخی از این راهکارها بر اساس آموزه های دینی عبارتند از باورکردن و شناخت صحیح نسل جوان، آگاهی از نیازمندیها وتوجه به عواطف آنها، توانایی بخشیدن به استعدادها و شکوفایی آنها، جهت بخشی به شور و نشاط جوانی و استفاده بهینه از توانمندیهای جوانان. روش این پژوهش، توصیفی- تحلیلی بوده و جمع آوری اطلاعات، کتابخانه ای است.

کلید واژگان: سبک زندگی، تربیت نسل جوان، الگوهای عملی امامان شیعه

^۱ - استادیار گروه تاریخ و تمدن ملل اسلامی دانشگاه پیام نور

رویکرد سبک زندگی در اندیشه تمدنی نهج البلاغه و صحیفه سجادیه

محمد جواد سعیدی^۱، محمد مهدی اله وردیها^۲

چکیده :

تردیدی نیست که تمدن ها و ویژگی های آن، بر بستر بینش ها و نگرش های بشری در طول تاریخ نمود و ظهور یافته اند، و رابطه تنگاتنگی بین سبک زندگی و ساحت ها و اصول و مبانی آن با پایه های بنیادین تمدن بشری و تمدن سازی وجود دارد، شاید همین ضرورت موجب شده تا، در بینش اسلامی و در نگاه نهج البلاغه و صحیفه سجادیه توجه به مولفه ها و اصول بنیادی سبک زندگی تمدن ساز در جهت شکل دهی به روابط آدمی در حوزه ها و ساحت های زندگی فردی و اجتماعی دارای برجستگی خاصی باشد، بدین منظور ما در این مقاله به واکاوی نگرش ها و نگاه نظامند و سیستمی و تعیین قلمرو زندگی و اصول و مبانی آن و... از نگاه نهج البلاغه و صحیفه سجادیه می پردازیم، تا زمینه ای برای تحولات پیش رو باشد، چراکه تحول و پویایی در سبک زندگی، تحول و پویایی در تمدن را بدنبال خواهد داشت .

کلید واژگان: سبک زندگی، اندیشه دینی، نهج البلاغه و صحیفه سجادیه، رویکرد، کرامت انسان،

^۱ - عضو هیات علمی دانشگاه سمنان

^۲ - عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

تاثیر نهج البلاغه بر متون ادبی و عرفانی اسلامی

ولی الله ساکی^۱

چکیده:

در این سطور نگارنده می کوشد مسایلی همچون دنیا، صبر، چگونگی معاشرت با مردم، همنشین بد، خودشناسی و خداشناسی را ابتدا از دیدگاه نهج البلاغه مورد بررسی قرار دهد و سپس برجسته ترین نمونه های تاثیر نهج البلاغه بر دیدگاه این بزرگان و عرفا را بیان نموده و در مقابل دید خواننده قرار دهد. بدیهی است موارد تاثیرگذاری نهج البلاغه و دیدگاه های الهی امیرالمومنین فراتر از این سطور است. اما نکات برجسته از آثار شعرا و عرفایی چون مولانا، حافظ، سنایی، سعدی و..... مورد نظر بوده تا بتوان نقاط برجسته تاثیر نهج البلاغه بر دیدگاه این بزرگان را به خوبی دریافت.

کلیدواژگان: نهج البلاغه، عرفان، دنیا، صبر، خودشناسی و خداشناسی

^۱ - استادیار دانشگاه پیام نور

خشونت و عدالت از منظر امام علی (ع) از دیدگاه نهج البلاغه

محمد رضا سلمانی^۱

چکیده:

یکی از پرسش‌های مهم در بررسی و بحث ثنوری‌های خشونت این است که آیا انسان فطرتاً موجودی هشن است؟ در این نوشتار سعی شده رابطه عدالت، خشونت و فطرت از دیدگاه نهج البلاغه روشن شود. نهج البلاغه فطرت آدمی را سرشار از توحید و یگانه پرستی می‌داند. امام علی(ع) نه فقط خشونت را در فطرت منتفی می‌داند بلکه از اعمال خشونت در حکومت و حاکمیت نیز پرهیز می‌دهد. حکومت و حاکمیت باید در برابر تجاوزات و تعدیات به حقوق مردم به قصاص، قتال، شدت و حدت و بطور خلاصه قاطعیت توجه تام و تمام داشته باشد البته به شرط رعایت و دقت در عدالت. این مقاله در جهت تفکیک خشونت بیجا و اعمال قدرت استبدادی در حکومت از قاطعیت در مقام اجرای عدالت و حفظ حکومت اسلامی به طرح تعابیر گوناگون اقتدار سیاسی پرداخته و توضیح می‌دهد که در فرهنگ سیاسی امام علی و حکومت اسلامی عدالت در موجودیت خود به قدرت و قاطعیت محتاج است و قدرت نیز در مشروعیت خود به عدالت نیاز دارد. پس میان آرمانگرانی عدالت طلبانه که رکن حکومت اسلامی و علوی است با فرهنگ اصالت غلبه و زور مرز می‌کشد و پس از تعریف عدالت در نهج البلاغه به ذکر فرمایشات امام علی در این خصوص می‌پردازد. موضوع عدالت در اندیشه‌های سیاسی امام علی(ع) مبحث بسیار گسترده و عمیقی است که تامل و مجال زیادی می‌طلبد. با ژرف اندیشی در سیره نظری و عملی امام علی (ع) این واقعیت مشهود است که از نظر ایشان عدالت رمز و بقا و ترقی نظام سیاسی و ضامن ثبات و امنیت واقعی و منافسی خشونت بیجا در تعامل حکومت و مردم است و اساساً رابطه متغلبانه این دو از دید امام نكوهیده است و رابطه محبت آمیز بر آن حاکم می‌باشد.

از سوی دیگر امام دفاع قاطع و مشروع از این رابطه و مقابله با جائزین متغلب را نیز همواره مورد تاکید قرار داده است.

کلیدواژگان: نهج البلاغه، خشونت، عدالت

تأثیر سبک زندگی عقیفانه در تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه

محمد شریفی^۱؛ فاطمه سلیم پور^۲

چکیده:

یکی از بحث‌های مهم و اساسی در زندگی اسلامی برای هر مرد و زن مسلمان رعایت عفت است و عفاف تنها مختص زنان نیست؛ بلکه امری فراگیر است. امام علی (ع) عفاف را از برترین خصلت‌ها و در رأس همه خوبی‌ها بیان فرموده‌اند. از سویی دیگر، سبک زندگی به تمامی اصول و مبانی گفته می‌شود که متن و بطن حیات اجتماع و انسان را شکل می‌دهد که از ارزش‌های دینی جامعه نشأت می‌گیرد. پژوهش حاضر با روش توصیفی-تحلیلی به دنبال آن است که تأثیرات سبک زندگی عقیفانه در تمدن اسلامی را از منظر نهج البلاغه بررسی کند. بر اساس نتایج پژوهش؛ سبک زندگی عقیفانه جایگاه ویژه‌ای در تمدن دارد و بنا بر سفارشات امام علی (ع) از برترین اوصاف است از اینرو؛ یکی از ارکان و مؤلفه‌های زندگی عقیفانه، سبک زندگی اسلامی است و ترویج و تعمیق سبک زندگی عقیفانه یکی از مؤلفه‌های تمدن نوین اسلامی است.

کلید واژگان: عفاف، سبک زندگی، تمدن اسلامی، نهج البلاغه.

^۱ استادیار دانشگاه مازندران - نویسنده مسئول (m. Sharifi@umz.ac.ir)

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث (f.salimpour@gmail.com)

جایگاه عقلانیت و معنویت در معارف علوی

محمد حسن شیبانی فر^۱

چکیده

در سیره علوی و در آموزه های آنان، شاخص های متعددی را می توان در موضوع سبک زندگی مشاهده کرد. این مقاله تنها به دو اصل عقلانیت و معنویت که بسیار مهم و تأثیرگذار در همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی است پرداخته و به جای ارائه مطالب با نگاه انتزاعی و غیر کاربردی، بر رویکرد کارکردگرایانه از سبک زندگی تکیه شده است.

در نگاه امام علی اصل و پایه انسانیت، لبّ و عقلانیت او است، عقل نزدیکترین موجود به خدای عالم و اشرف موجودات جهان است. هم چنین زندگی معنوی و همراه با معنویت در ساحت های کردار و گفتار و احساس از توصیه هایی است که بسیار در سخنان امام بر آن تکیه شده است. در این معارف عقل حجّیتی همسان پیامبران دارد و از آن به حجت باطنی و پنهان یاد شده است.

عقلانیت معیاری است که بر اساس آن می توان معنویت را از خرافه اندیشی و خرافه گرایی باز شناخت و از یکدیگر جدا نمود. جای تردید نیست که با نبود معیار عقلانیت، مرزی میان سبک زندگی معنوی و سبک زندگی خرافی باقی نخواهد ماند. بر این اساس فضیلت اخلاقی و سلامت روانی خروجی این سبک از زندگی خواهد بود.

کلید واژگان: سبک زندگی، امام علی، عقلانیت، معنویت

^۱ - دکتر محمد حسن شیبانی فر. استادیار دانشگاه پیام نور. گروه فقه و مبانی حقوق

سیره تعاملی امام علی(ع) در مواجهه با پرسش‌های عقلی و فلسفی جامعه اسلامی متأثر از تمدن‌های مجاور.

سید محسن شریفی^۱

چکیده

جامعه اسلامی در دوران خلافت امیرالمومنین علی(ع) با تأثیرپذیری از فتوحات دوره خلفا گذشته، وارد مرحله جدیدی شده بود که تأثیرات آن در تمدن اسلامی بسیار حائز اهمیت است. این جامعه از دوران خلفا سه گانه نخست با تأثیرپذیری گسترده از فتوحات، در بخش فرهنگ و اندیشه وارد مرحله جدیدی شده بود که در آن ذهن ساده و سطحی عرب‌های مسلمان در تعامل و برخورد با ملل و تمدن مجاور، دچار آگاهی‌های جدید و البته چالشی نوینی می‌شد. این مسئله در عصر امیرمومنان با اختلاط مسلمانان با ملل دیگر و آگاهی از علوم متداول در تمدن‌های مجاور سطح آگاهی جامعه شدت یافته و مسائل عقلی و فلسفی به فکر آنان راه یافته بود. به طوری که این مطلب در پرسش‌ها و سوالات آنان نمود یافته و در قالب مسائل نوپدید دنبال می‌شد. تعامل امیرمومنان با این گونه پرسش‌ها بر اساس به رسمیت شناختن این مسائل بود و پاسخ‌های عقلانی متناسب با آنها را ارائه می‌کرد که در نهج البلاغه برخی از این موارد دیده می‌شود. مباحث همچون خداشناسی، قضاء و قدر الهی و جبر و اختیار انسان بخش‌های از این مسائل هستند که در این تحقیق به صورت دقیق مورد بررسی قرار گرفته و تأثیرات آن بر جامعه و واکنش امام علی(ع) در مقابل آن تبیین می‌شود.

کلید واژگان: سیره تعاملی، امام علی، پرسش عقلی و فلسفی، جامعه اسلامی،

تمدن.

^۱ - استادیار دانشگاه پیام نور sharifi55530@gmail.com

نقش علم و دانش در شکل گیری تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه

آمنه شاهنده^۱، حمزه حاجی^۲

چکیده

یکی از مولفه های اساسی تشکیل هر تمدنی، علم و دانش است که در بین ادیان آسمانی و تمدن های بشری دین اسلام به کسب علم توجه بسیاری نموده و مسلمانان در پرتو تعالیم دینی با شور و شوق فراوان به فراگیری دانش پرداختند. اسلام از همان ابتدا به حمایت از علم و دانش برخاست و تحصیل علم را برای هر فرد لازم شمرد و علما را به آموزش شاگردان و توسعه و گسترش علم و دانش تشویق و ترغیب نمود. در این میان نهج البلاغه آموزه های اثرگذاری را در راستای فراگیری علم و دانش و تکریم علم و علما در خود جای داده است. وجود چنین آموزه هایی در این کتاب نشان می دهد که نهج البلاغه هم در راستای همان هدف قرآن که تاسیس تمدن اسلامی است مخاطبانش را نسبت به فراگیری علم و دانش بر می انگیزاند. در این نوشتار تلاش بر این است که اندیشه و دیدگاه امیرالمومنین (ع) پیرامون علم و دانش و اصول تعلیم و تعلم به عنوان یکی از عناصر تشکیل دهنده تمدن با تکیه بر آموزه های نهج البلاغه مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

کلید واژگان: نهج البلاغه، عوامل تمدن ساز، تمدن اسلامی، علم و دانش، تعلیم و

تربیت

^۱. استادیار دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

^۲. استادیار گروه الهیات دانشگاه پیام نور، تهران Email:hamzehhaji@yahoo.com

شاخص های سبک زندگی اسلامی از منظر معارف علوی

زیبا شفیعی خوزانی^۱

چکیده

تعاریف گوناگونی که درباره سبک زندگی و شاخصه های آن از سوی اندیشمندان ارائه گردیده، با رویکرد آنان به انسان و جهان هستی ارتباط مستقیم دارد. سبک زندگی با رویکرد اسلامی نیز مبتنی بر معنا و فلسفه زندگی از دیدگاه اسلام ست. بازنگری اندیشه های امیرمومنان حضرت علی(ع) در خصوص فلسفه و معنای زندگی از یک سو و مطالعه سخنان ایشان درباره شیوه رفتارهای فردی و اجتماعی انسان در نهج البلاغه، حاکی از تاثیر رویکرد آن حضرت به معنای زندگی بر سبک زندگی مومنانه مورد نظر ایشان است. معناداری زندگی انسان از نگاه امیر مومنان در ارتباط با اعتقاد به وجود خدا، تدبیر هدفمندانه عالم، مفهوم مرگ و انتخاب راه صحیح زندگی در امتداد با هدف الهی روشن می گردد و با چنین تبیینی از معنای زندگی است که اصولی چون پارسایی، صداقت، رفق و مدارا، عطوفت و رحمت، تکریم، پاسداشت حقوق دیگران، رعایت عدالت، پایبندی به عهد و پیمان و ... در حوزه اخلاق فردی و رفتارهای اجتماعی انسان مومن، شکل می گیرد.

کلید واژگان: سبک زندگی اسلامی، حضرت علی (ع)، فلسفه و معنای زندگی، اخلاق فردی، رفتارهای اجتماعی

^۱ - استادیار دانشگاه پیام نور shafiee.ziba@yahoo.com

آسیب‌شناسی اخلاق معرفتی کارگزاران تمدن اسلامی

از دیدگاه امام علی(ع)

محمد شریفی^۱؛ مجتبی فائق^۲

چکیده

کارگزاران در تمدن اسلامی به دلیل برخورداری از منصب و جایگاه حکومتی، ممکن است دچار آفات و آسیب‌هایی شوند که به آسیب‌های معرفتی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی تقسیم می‌شوند. مهمترین مصادیق آسیب‌های معرفتی با توجه به معارف علوی که در این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی بررسی شده عبارتند از: استبداد رأی، سطحی‌نگری، تفکر التقاطی، تحجر و جمود فکری. این آسیبها و عوامل مؤثر در بروز آنها و پیامدها و ناهنجاریهای عقیدتی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ناشی از آنها در آئین زمامداری امام علی(ع) مورد توجه قرار گرفته است. شناخت این آسیبها با عنایت به سیره معرفتی امام علی(ع) و با مطالعه محوری نهج البلاغه در اتخاذ رویکرد مناسب توسط کارگزاران تمدن اسلامی کاربرد دارد.

کلید واژگان: آسیب‌شناسی، اخلاق معرفتی، کارگزاران، تمدن اسلامی، نهج البلاغه.

^۱ استادیار دانشگاه مازندران (نویسنده مسول) / m.sharifi@umz.ac.ir

^۲ دکتری علوم قرآن و حدیث پژوهشکده نهج البلاغه / mojtaba.faegh@yahoo.com

نظم عمومی به عنوان شاخصه تمدن اسلامی از منظر نهج البلاغه

سیدمحمد صدیقی^۱ - دکتر احمد اکبرزاده^۲

چکیده

دسترسی به رفاه مادی و اعتلای بشر در بُعد معنوی دو مؤلفه تمدن اسلامی است. انهدام بربریت و توحش از جوامع بشری و برنامه‌ریزی جهت سلوک انسان به سمت تعالی روحی محصول مؤلفه معنوی تمدن محسوب شده که یکی از برنامه‌های آن برقراری نظم و هماهنگی در روابط انسان‌ها در یک جامعه است به نحوی که تضادها و تزاخم‌های ویرانگر را منتفی سازد. از این نظم و هماهنگی که از طریق قوانین و مقررات برای برقراری آرامش و امنیت در حوزه عمومی و در سطح کلان کشور برقرار می‌شود تعبیر به نظم عمومی می‌شود که از دیدگاه حضرت امیر علیه‌السلام یکی از اهداف وجودی دولت است. بررسی و مطالعه خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌های نهج‌البلاغه نشان می‌دهد که مولی در فرازهای متعددی از این اثر گران‌قدر ضمن توجه دادن به قانون، عرف و اخلاق حسنه به عنوان منابع نظم عمومی، پای بندی دولت و ملت به این منابع را جهت نیل به نظم عمومی مطالبه می‌نماید.

کلید واژگان: تمدن، نهج‌البلاغه، نظم عمومی، قوانین امری

^۱ - عضو هیئت علمی و دانشیار دانشگاه پیام نور سازمان مرکزی تهران

خودسازی و تربیت نفس در گفتار و رفتار امام علی(ع)

سید محمد صدری^۱، احمد باقری^۲، محمد جعفر نژاد^۳

چکیده

مسئله پرورش و سازندگی شخصیت از برنامه های زیرساختی در حوزه تربیت می باشد که از اساسی ترین برنامه الهی در طول تاریخ بشر برای نیل به حیات طیبه مرضیه نزد پروردگار بوده است و خداوند در ادوار مختلف مسیر این مهم را با ارسال رسل میسر ساخته است؛ امیر مومنان علی(ع) به عنوان بهترین شاگرد پیامبر(صلی الله علیه و اله) برنامه تئوری تربیت را از قران و برنامه عملی را از ملازمت با پیامبر فراگرفته. ایشان، بهترین مسیر تربیت را خودسازی و تطهیر نفس بیان کرده آنرا بر تربیت دیگران ترجیح می دهند و همچنین تربیت عملی را بر تربیت رفتاری مقدم می دارند ضمن حکمتی می فرمایند: (آن که خود را پیشوای مردم قرار دهد پیش از تعلیم دیگران باید به ادب کردن خود بپردازد و پیش از آنکه به گفتار تعلیم دهد به کردار ادب نماید) امام، در عین سختکوشی و تلاش در دنیا، اما بدان دل نیست و زاهدانه به دنیا نگریست؛ او آنچنان نفس خویش را تربیت کرده که با اینکه در برحه ای از تاریخ زمامدار و شخص اول حکومت بود اما فریفته مقام و منصب نشد؛ مال و منال نتوانست با زرق و برقش او را به زانو در آورد و فرمود ای دنیار و درهمها کسی غیر از من را فریب دهید. این مقاله به روش کتابخانه و در دو بخش تنظیم یافته که در بخش اول به سیمای تربیت و خود سازی اسلامی در کلام امام علی(ع) و در بخش دوم به سیمای تربیت و خود سازی اسلامی در سیره عملی امام علی(ع) می پردازد امید است که گامی هر چند کوچک در راستای شناخت سیره عملی علوی برای متخلق شدن برداشته شود.

کلید واژگان: تربیت، خود سازی، امام علی(ع)، نفس.

۱ - دانشیار سازمان مرکزی دانشگاه پیام نور

۲ - استاد تمام دانشگاه تهران baghrei@ut.ac.ir

۳ - مربی دانشگاه پیام نور هرمزگان m_nejjad@yahoo.com

نقش علم دینی در تمدن اسلامی از دیدگاه نهج البلاغه

اکرم عسکرزاده مزرعه^۱

چکیده:

تمدن؛ زمینه و بستر دست یابی انسان به کمال و سعادت است. از این رو تمدن اسلامی زمینه وصول به سعادت و کمال الهی است. از مؤلفه های مؤثر در شکل گیری تمدن، علم و معرفت است حتی می توان گفت مهمترین مؤلفه تمدن ساز، علم و دانش می باشد. بنابراین علم دینی یکی از مهمترین عناصر مؤثر در شکل گیری تمدن اسلامی است.

از نظر اندیشمندان موضوع علم دینی خدا و صفات و افعال اوست. لذا علاوه بر علوم وحیانی و عقلی که به موضوع خدا و صفات او می پردازند، علوم تجربی و طبیعی که درباره فعل خدا یا همان طبیعت سخن می گویند، جزء علوم دینی هستند. این مدعا از محتوای نهج البلاغه و سخنان امیرالمؤمنین (ع) قابل فهم است. ایشان ویژگی های فضیلت محورانه ای را برای علم و دانش و همچنین عالم معرفی می نمایند که نشان می دهد انسان برای ساخت تمدن اسلامی به غیر از علوم وحیانی به علوم عقلی و تجربی و ... نیاز دارد. علم حقیقی و علم دینی؛ تمدن اسلامی را می سازد و تمدن اسلامی دست یابی به سعادت را برای انسان ضمانت می نماید.

کلید واژگان: نهج البلاغه، تمدن اسلامی، معرفت حقیقی، معرفت دینی، فضیلت محوری.

^۱ - استادیار گروه فلسفه دانشگاه محقق اردبیلی Ak.askarzadeh@gmail.com

اندیشه تمدنی از نگاه امیرالمومنین علی(ع) با تاکید بر نهج البلاغه (سبک زندگی اسلامی کارگزاران از منظر معارف علوی)

زینب عباسپور^۱، سید معصوم باقر پور^۲

چکیده

هدف این پژوهش عبارت است از: بیان سبک و سیره امام علی (ع) در معرفی معیار و ملاک گزینش کارگزاران و مدیران جامعه اسلامی براساس معارف علوی است. به این منظور با روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از ابزار کتابخانه ای و رویکرد علمی - دینی به مطالعه آموزه های علوی پرداختیم. دستاورد اصلی این تحقیق این است که عبارت است از: ۱. تقوا پیشگی، تجربه گرایی، صداقت و امانت داری، بصیرت و سعه صدر از جمله معیارهای عام و خاص در گزینش کارگزاران براساس دیدگاه علوی است. ۲. گفتمان سازی، اقتناع سازی، باورسازی و اجماع سازی درمورد شایسته سالاری و نفی انتخاب بی ملاک افراد برای مدیریت یا انتخاب براساس ملاک های ناصحیح.

کلید واژگان: سبک و سیره امام علی (ع)، کارگزاران، معیار

^۱هیات علمی پیام نور مازندران Email:Z.abbaspor60@yahoo.com

^۲دکترای نهج البلاغه، مدرس پیام نور مازندران Bagherpor.mpnu@gmail.com

شاخصه‌های سبک زندگی انقلابی از دیدگاه نهج البلاغه

علی عنایتی فرد^۱، عباسعلی فراهتی^۲

چکیده

انقلابی‌گری اسلامی و فرهنگ آن، یک گفتمان نوین متناسب با مقتضیات زمان حاضر در جهت حفظ انقلاب و دفاع از آن در عرصه بین‌المللی است که نیازمند تئوریزه کردن و بیان مفاهیم و شاخصه‌های آن برای عموم و علی‌الخصوص نسل جوان است؛ با این همه در عرصه تطبیق شاخصه‌های انقلابی‌گری با آموزه‌های علوی در نهج البلاغه و گفتار و سیره آن حضرت به نحوی که بتوان از تجربیات تاریخی و سیر و سلوک ایشان در مسائل مختلف و در برخورد با افراد نیز بهره‌مند شد، تلاش چندانی صورت نگرفته است، این پژوهش درصدد است ضمن بیان و تحلیل برخی شاخصه‌های انقلابی‌گری و فروعات آن از بُعد اخلاقی و در قالب یک منظومه فکری و تطبیق آن با فرمایشات امام علی (ع)، قدمی در جهت معرفی گفتمان انقلابی‌گری مبتنی بر آموزه‌های دینی بردارد بر این اساس، این مقاله بر محور هشت شاخصه که برگرفته از بیانات امام علی (ع) است به تحلیل و تبیین سبک زندگی اسلامی یک فرد مؤمن انقلابی می‌پردازد و شاخصه‌هایی مانند الگوگیری از سیره معصومین، بزرگواری و عفو، آزاداندیشی، برخورد اصولی با مسائل با محوریت حق، صراحت و صداقت، تعادل اخلاقی، مسئولیت‌پذیری و آرمان‌گرایی با روش توصیفی و تحلیلی حول محور بیانات امام علی (ع)، تبیین و تشریح می‌گردد.

کلیدواژگان: نهج البلاغه، انقلابی‌گری، اخلاق انقلابی، انقلاب، سبک زندگی

^۱ دانشجوی دکتری علوم و معارف نهج البلاغه، دانشگاه کاشان enayati.fard@gmail.com

^۲ استادیار گروه معارف اسلامی دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی دانشگاه کاشان

اندیشه و کلام حضرت علی(ع) درباره علوم طبیعی و در خدمت به تمدن اسلامی با تأکید بر نهج البلاغه

مهدی عزتی^۱

چکیده:

بخشی از رشد و شکوفای تمدن اسلامی در عرصه پیشرفت علوم طبیعی رخ نمود. به باور عموم محققان، منابع شکل گیری این علوم عمدتاً به تمدن ها و دانشمندان پیشین باز می‌گشت. اما با مطالعه منابع تاریخی، روایات و احادیث و به ویژه نهج البلاغه می‌توان ادعا کرد که بخشی از سرچشمه های این گونه علوم در تمدن اسلامی به دانش و علم ائمه اطهار(ع) برمی‌گردد. در این میان، حضرت علی(A از مقام و جایگاه ولایی برخوردار بودند و بنابه فرموده پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وسلم که «أنا مدینه العلم و علی بابها» ایشان گنجینه علم الهی بودند و هر کس در پی علم و دانش باشد، باید از این در وارد شود. دانش و علم حضرت علی(ع) محدود به علوم الهی و دینی نبود و از سخنان ایشان چنین پیداست که به علوم دیگر یا علوم طبیعی نیز نظر داشته و با دقت و ظرافت و ریزینی درباره علوم گوناگون طبیعی اظهار نظر کرده‌اند. جستار حاضر با تکیه بر کتاب نهج البلاغه و با روش تحلیلی - توصیفی در پی پاسخ به این سوالات است که امام علی(ع) در زمینه کدام رشته های علوم طبیعی سخن گفته‌اند؟ و علم و دانش ایشان در این زمینه چه خدمتی به تمدن اسلامی کرده است؟

کلیدواژگان: امام علی، نهج البلاغه، تمدن اسلامی، علوم طبیعی

^۱ - استادیار دانشگاه رازی، کرمانشاه

پیدایش و بسط روان‌درمانی مرگ‌اندیشانه در معارف علوی

احمد عبادی^۱، الهام السادات کریمی دورکی^۲

چکیده:

اصلی‌ترین عامل تعارض و اضطراب مرگ است؛ مرگ سرچشمه‌ی اصلی و آغازین اضطراب است. راهکار اخلاق اسلامی در آموزه‌های علوی برای مدیریت این اضطراب مرگ‌آگاهی و آخرت‌اندیشی است. با این راهکار، سرچشمه‌های اصلی اضطراب، ترس، خشم، افسردگی و بیماری‌های روانی خشکانده می‌شود. در منظومه اخلاق علوی، مرگ‌آگاهی و آخرت‌اندیشی آموزه‌ای اصیل و برجسته است، به بیان دیگر اخلاق علوی، اخلاقی مرگ‌اندیشانه است. مرگ‌آگاهی و آخرت‌اندیشی بنیادی‌ترین آموزه‌ی اخلاق شیعه است. مرگ‌اندیشی تا چقدر اندازه می‌تواند در رفع و کاهش استرس و اضطراب‌های ناشی از مرگ مؤثر باشد؟ آیا می‌توان بر اساس آموزه‌های اخلاقی علوی، روان‌درمانی مبتنی بر مرگ‌اندیشی را بنیان نهاد و توسعه داد؟ پاسخ به چنین پرسش‌هایی هدف از پژوهش حاضر است. مطالعه‌ی پیشینه، زمینه‌ها و بسترهای ظهور یک پدیده، در شناخت آن بسیار مفید و لازم است، لذا با روی‌آورد تاریخی و پدیدارشناسانه به پیشینه‌شناسی مرگ‌آگاهی در مطالعات دینی به‌ویژه معارف علوی می‌پردازیم.

کلید واژگان: مرگ‌آگاهی، آخرت‌اندیشی، روان‌درمانی، اخلاق علوی.

^۱. استادیار دانشگاه اصفهان ebadiabc@gmail.com

^۲. دانشجوی دکتری فلسفه غرب دانشگاه اصفهان ekarimi68@yahoo.com

صورت‌بندی و فهم قاعده زرين اخلاق در معارف علوی

احمد عبادی^۱، الهام السادات کریمی دورکی^۲

چکیده

قاعده‌ی زرین به عنوان اصلی که بیان می‌دارد: با دیگران آن‌گونه رفتار کن که دوست داری با تو رفتار کنند، یکی از مهم‌ترین اصول اخلاقی پذیرفته شده در اکثر فرهنگ‌هاست. قابلیت و کارآیی این قاعده در کنار شهرتی که در مباحث اخلاقی داشته آن را به قاعده‌ای زرین در اخلاق نامور کرده است. بیش‌ترین تأکید بر این قاعده در دین مقدس اسلام صورت گرفته، چنان‌که حضرت علی(ع) می‌فرماید: «هرچه را برای خود می‌پسندی برای دیگران هم بپسند و هرچه برای خود نمی‌پسندی برای دیگران هم می‌پسند». با مرور احادیثی که در نهج‌البلاغه به نحوی در آن قاعده‌ی زرین بیان و یا به آن اشارتی شده است، می‌توان انتقاداتی را در تمدن اسلامی و سنت حدیثی شیعه نسبت به این قاعده یافت که برخی از این انتقادات قابل پاسخ هستند و برخی قابل مناقشه؛ انتقاداتی مانند: نسبت، صوری‌بودن، نقص در صورت‌بندی، چشم‌پوشی از وظایف انسان نسبت به خود و... . در پایان، نکاتی که در خلال اشکال مختلف، ارکان و انتقادات استخراج شده است را در قالب رابطه‌ی قاعده‌ی زرین با عدل و عقل، مبتنی‌بودن آن بر فضیلت رفع تعارض و تخاصم و تبعیت از حسن و قبح عقلی بیان خواهیم کرد.

کلید واژگان: قاعده‌ی زرین، معارف علوی، آموزه‌های نهج‌البلاغه، اخلاق، صورت‌بندی.

^۱ - دانشیار دانشگاه اصفهان ebadiabc@gmail.com

^۲ - دانشجوی دکتری فلسفه غرب دانشگاه اصفهان ekarimi68@yahoo.com

الگوی رفتار با مخالف در ساختار تمدن اسلامی با تمرکز بر روش امیرالمؤمنین در مواجهه با خوارج

سمیه غلامپور^۱

چکیده:

انسان‌های فراوانی در طول تاریخ به دلیل مخالف بودن اندیشه‌ها و روش‌هایشان با یکدیگر، رودرروی هم قرار گرفته‌اند؛ اما مدل برخورد این مخالفان با هم، همیشه به یک شکل و صورت نبوده است. این اندیشه‌ها گاه بدون اینکه با یکدیگر گفتگو کنند و فرصتی برای اندیشه و تأمل در چرایی این مخالفت به هم بدهند، اقدام به جنگ و گاه با حذف یا ساکت کردن طرف مقابل خود، اندیشه مخالف را خاموش کرده‌اند. در این میان اندیشه امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام با تمام فراز و فرودهایی که ایشان در دوره کوتاه خلافت خود تجربه کرده‌اند، معیار و میزان کاملی است برای ما که روش برخورد با مخالف را بیاموزیم؛ چه آنجا که برای دشمن خود حق و حقوقی قائل می‌شود، چه زمانی که اجازه دشنام دادن به دشمن را نمی‌دهد و چه آنجا که تلاش می‌کند با نصیحت و گفتگو، مخالف خود را به مسیری که انتخاب کرده، آگاه و حدود انسانی او را حفظ نماید. برای رسیدن به یک الگوی دقیق، این مقاله تلاش کرده تا نحوه برخورد حضرت با دسته‌ای از مخالفانشان یعنی خوارج را از لابه‌لای بیانات ایشان و منابع تاریخی استخراج و با روش توصیفی-تحلیلی به تبیین روش حضرت بپردازد.

کلیدواژگان: امیرالمؤمنین، گفتگو، اندیشه مخالف، دشمن، خوارج

^۱. دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه پیام نور تهران somayah334@gmail.com

سبک تربیت فرزند علوی

نهلله غروی نایینی^۱

چکیده

بشر ترکیب جسم و روح است و هر دو این مقوله قابل رشد و تکامل است لذا تربیت و پرورش روح انسان از ضروریات زندگی است. امیرالمؤمنین علی علیه السلام هنگام بازگشت از جنگ صفین در نامه ای وصیتی کامل به اولین فرزندشان حسن بن علی نوشتند و چگونگی روش تربیتی خود را بیان داشته و پندها و سفارشهای لازم زندگی را به فرزند خود خطاب کردند. روش تربیتی آن حضرت، سبک تربیتی فرزند است که با اعتقاد به الله و فرمایشان الهی پایه گذاری شده است. این مقاله فرازهایی از آن نامه گرانها را جهت ارائه سبک تربیتی تقدیم کرده است که حاصل آن توصیه های اخلاقی و آموزشی و تزکیه نفس است که از دوران کودکی باید مورد توجه قرار گیرد تا طفل به آن خو گرفته و با استمرار در مرور زمان به سعادت برسد. این روش نه تنها در زمان آن حضرت بلکه در همه زمانها کاربرد دارد به ویژه در شرایط کنونی جهان.

کلید واژگان: سبک تربیت فرزند، امام علی، حسن بن علی

^۱ - استاد دانشگاه تربیت مدرس Naeeni_n@modares.ac.ir

راه های کسب محبوبیت اجتماعی از دیدگاه امام علی علیه السلام

یوسف فرجی^۱، صبیلہ عباسی^۲ محمد تقی رفعت نژاد^۳

چکیده:

محبوب و عزیز بودن در بین مردم نیاز طبیعی و فطری هر انسانی است. هر کس دوست دارد او را دوست بدارند و از منفور و مبعوض بودن گریزان است. انسان ها معمولاً دوست دارند محبوب دیگران با شنند و این امری است طبیعی. مهم این است که برای محبوبیت از راه های شرعی و موافق با اخلاق استفاده کنیم.

بر این اساس ، هدف پژوهش فوق تعیین راه های کسب محبوبیت اجتماعی از دیدگاه امام علی (ع) است که پس از تحقیق و جستجو در منابع موجود که با روش تحلیلی توصیفی صورت پذیرفته در مجموع پنج راه کار برای کسب محبوبیت اجتماعی از دیدگاه امام علی (ع) مورد تبیین قرار گرفته و نیز راهکارهایی با توجه به هر روش ، جهت بهره گیری و استفاده مورد اشاره واقع شده که روش های بررسی شده عبارتند از: خوش خویی، نرم گفتاری، ملایمت، ترک حسادت، تواضع و فروتنی

کلید واژگان: محبوبیت اجتماعی، امام علی علیه السلام؛ ملایمت ، تواضع

وراهکار

^۱ - عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور yosef.faraji@yahoo.com

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد تعلیم و تربیت absa67262@gmail.com

هنر، فرهنگ و دانش از نگاه نهج البلاغه

سیده سوسن فخرایی^۱، عاطفه جاهد

چکیده

نهج البلاغه، بی‌گمان گنجینه‌ی بی‌همتایی است که به جهت اشتغال بر موضوعات اساسی جهان هستی و نکته‌های دینی و دنیوی و دقت در اسرار آفرینش، تنها از قرآن کریم فروتر می‌نشیند. برابر بررسی‌های این مقاله، در فرازهایی از نهج البلاغه و به فراخور مباحثی که مطرح می‌شود، به مقوله‌ی هنر و فرهنگ و دانش به عنوان مهمترین محورها و مظاهر تمدن بشری، پرداخته شده است که لازم است مورد استفاده‌ی جامعه‌ی امروز ما در نگاه به مقوله‌های یادشده قرار گیرد. به طور مشخص حضرت امیر(ع) در برخی خطبه‌ها به طرز هنرمندانه و شاعرانه به توصیف طبیعت و آفرینش آسمان و زمین و انسان پرداخته است و یا به هنر فصاحت و بلاغت قرآن و بلاغت هنری در سخنرانی به عنوان یک مزیت اشاره کرده است. هنر خوش‌نویسی و هنرهای رزمی نیز مورد تاکید آن حضرت در نهج البلاغه است و ذوق و نگاه هنری ایشان موجب شده است که مثلاً در خطبه ۱۶۵ تحت تاثیر زیبایی‌های خیره‌کننده‌ی طاووس و خلقت اسرار آمیزش قرار گیرد و به زیبایی تمام آن را توصیف نماید. پایبندی به فرهنگ اسلامی که برآمده از فطرت پاک انسانی است و پیشه کردن شرح صدر فرهنگی و تاکید بر آزادی و درست‌عهدی و رعایت ادب و نزاکت در تعامل با دیگران نیز نمایانگر نگاه ژرف فرهنگی این کتاب ارجمند است. دانش نیز از نگاه نهج البلاغه موهبتی خدادادی و میراثی ارجمند و شرافتی بی‌همتا و ابزار رسالت انبیا و درنهایت وسیله‌ی خدمت و خودشناسی و اخلاق ورزی است. ما در متن مقاله با نقل شواهدی برای موارد یادشده از نهج البلاغه، به بررسی و تحلیل آنها از نگاه این اثر خواهیم پرداخت.

کلید واژگان: نهج البلاغه، هنر، فرهنگ، دانش.

^۱ - سیده سوسن فخرایی استادیار دانشگاه پیام نور s_fakhraie@yahoo.com

نقش حضرت علی(ع) در شکوفایی تمدن اسلامی

سید حسن قریشی کرین^۱

چکیده:

در شکوفایی تمدن اسلام ملل، اقوام و شخصیت‌ها تأثیر گذار بودند که در این میان نقش حضرت علی(ع) از همه جهات بی‌بدیل بوده و در دوران مختلف حیات سیاسی او در عصر نبوت، عصر خلفای ثلاث و حکومت خود این نقش را با توجه به مقتضیات زمانی به خوبی ایفا نمود. پاسداری او از نظام نوین تمدن اسلامی که توسط پیامبر(ص) در مدینه پایه‌گذاری شد و اهتمام او در حفظ آورده‌های پیامبر(ص) با سلاح حکمت و مصلحت در دوران خلفای ثلاث و اهتمام به کشاورزی و احیای زمین‌های بایر در این مدت و نیز تبیین اصول تمدن نوین اسلامی در دوره حکومت که با احیای مجدد عدالت، مساوات و جلوگیری از فاصله طبقاتی بود، توانست نقش خود را به عنوان اولین پذیرنده دین اسلام و جانشین نبی مکرم(ص) با توجه به موانع به وجود آمده به خوبی ایفا نماید.

این پژوهش به بررسی نقش علی(ع) در تحقق بخشی تمدن اسلامی در ساحت نظری و عملی می‌پردازد، در سیره نظری و گفتمانی امام چه راهکارها و تاکتیک‌های در محقق شدن تمدن اسلامی وجود داشته که در منابع مختلف از جمله نهج البلاغه و غررالحکم آمده است. در سیره عملی امام در عصر نبوت و عصر خلفای ثلاث و دوران خلافت خود امام چه اقدامات عملی در شکوفایی تمدن اسلامی برداشته است؟ یافته پژوهش که با استفاده از شیوه کتابخانه‌ای بوده نشان می‌دهد که امام علی(ع) در ساحت نظری و عملی نقش قابل توجه‌ای در شکوفایی تمدن اسلامی داشته، گرچه در قرون بعدی و حتی دوره معاصر اگر نامی از امام در الگوگیری اندیشه تمدنی نیست، گفتارها و عملکرد امام به صورت محسوس الگوی مناسبی برای پیشرفت تمدن اسلامی و بشری بوده و می‌باشد.

کلید واژگان: اسلام، تمدن اسلامی، علی(ع)، الگوی عملی، سیره نظری

^۱ - عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور shquorishi@gmail.com

شاخص های بنیادین سبک زندگی علوی

مهدی قهرمان^۱

چکیده

سبک زندگی از جمله موضوعات و مسائلی است که قدمتی به قدمت بشریت دارد؛ ولی اصطلاح سبک زندگی «Life style» قدمتی کمتر از یک سده دارد که تعیین خط و مشی و شیوه زندگی توسط افراد، وجه اشتراک همه تعاریف از سبک زندگی است. نوشته حاضر در راستای «سبک زندگی اسلامی از منظر معارف اسلامی» برای وصول به شاخص های بنیادین سبک زندگی علوی به شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی نگاشته شده است که با تحقیق و بررسی متن نهج البلاغه به شاخص های بنیادین سبک زندگی علوی با تکیه بر نهج البلاغه دست یافتیم که در دو بعد شاخص های فردی و اجتماعی طبقه بندی شده است که شاخص های فردی آن خدامحوری، تقواگرایی، آخرت طلبی و شاخص های اجتماعی آن دیگرخواهی، اعتدال و میانه روی و عدالت خواهی است.

کلید واژگان: سبک زندگی علوی، شاخص، نهج البلاغه، حضرت علی(ع)، خدامحوری

۱. استادیار گروه معارف اسلامی دانشگاه صنعتی سهند تبریز. Mahdi_sut@yahoo.com

مبانی معرفت شناختی تمدن ساز در روایات علوی

هادی کاظم زاده^۱، دکتر علی قاسمی^۲، دکتر اسماعیل دارابکلایی^۳، عباس احمدوند^۴

چکیده

مسئله این پژوهش که به روش تفسیری-تحلیلی تدوین شده، چیستی مبانی معرفت-شناختی تمدن ساز در روایات علوی است. یافته‌ها نشان می‌دهد «عقلانیت و خردورزی» از تعالیم و دستورات قطعی اسلام است که به‌عنوان اساسی‌ترین مبنای معرفت‌شناختی اسلام محسوب می‌گردد که نهج البلاغه و سایر روایات علوی مملو از اشاراتی به این مبنای مهم است. طبق تعریف علم در این پژوهش، علم به «علم حاصل از قوه وهم» و «علم نوری» تقسیم می‌شود. در قسم اول، کوتاه‌ترین و در قسم دوم، منحصرترین راه وصول به علم و معرفت یقینی مراجعه به اهل‌البیت علیهم‌السلام و علوم بجا مانده از ایشان می‌باشد. این راه نه تنها منجر به تعطیلی عقل نمی‌شود، بلکه «إثارة عقل» و شکوفایی و نورانیت عقل و علم را در پی خواهد داشت. طبق مبنای «شمولیت تعالیم اسلامی»، قائل شدن به وحدانیت خداوند متعال، اصلی‌ترین شرط دخول در گستره این تمدن الهی است که سایر مردم یا برادران دینی و یا اشباه در خلق ما هستند؛ با این بیان، دایره شمول تمدن اسلامی، بسیار فراگیر و جهانی خواهد بود. نقطه مقابل شمول گرایی، تحجر و تکفیر می‌باشد که از مهم‌ترین موانع ظهور و شکوفایی تمدن نوین اسلامی است.

کلید واژگان: مبانی، تمدن سازی، معرفت‌شناسی، ولایت، تمدن نوین، شناخت،

علم

۱- دانشجوی دکتری مدرسی معارف اسلامی دانشگاه شهید بهشتی

۲- استادیار و عضو هیئت علمی دانشکده الهیات و ادیان دانشگاه شهید بهشتی

۳- دانشیار و عضو هیئت علمی دانشکده الهیات و ادیان دانشگاه شهید بهشتی

۴- دانشیار و عضو هیئت علمی دانشکده الهیات و ادیان دانشگاه شهید بهشتی

پاسداشت حقوق مردم به عنوان یکی از مهمترین شاخصه های

سبک زندگی اسلامی در نهج البلاغه

دکتر رحیم کاویانی^۱

چکیده:

امام علی (ع) به عنوان انسانی ایده‌آل و تربیت شده پیامبر(ص) که تربیت شده قرآن و قرآن‌شناس واقعی نیز هست و عمل قرآنی دارد، بهترین الگوی زیست مسلمانی می باشد. نهج‌البلاغه نیز که برگزیده‌ای از آموزه‌های علوی است، می‌تواند به عنوان بهترین الگوی زیست مسلمانی محسوب شود. این مقاله با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به بررسی چگونگی انعکاس پاسداشت حقوق مردم، به عنوان یکی از مهمترین شاخصه های سبک زندگی اسلامی، در نهج البلاغه می پردازد. رابطه حقوقی مردم و حکومت در اندیشه سیاسی حضرت علی(ع) متقابل و دو سویه است. در مکتب علوی، محق بدون تکلیف و مکلف بدون حق، یافت نمی شود. مردم حقوقی دارند که نمی تواند توسط دولت نادیده گرفته شود و یا سلب شود و حکومت نیز حقوقی دارد که مردم ملزم به رعایت آن هستند. در زندگی اجتماعی نیز انسان ها حقوق متقابل دارند. هر انسانی که حقی دارد، در مقام دیگری نیز مکلف است و فقط خالق جهان است که محق محض است و در برابر دیگران تکلیف ندارد. حضرت علی(ع) می فرمایند: "حق، هنگام وصف و گفت وگو، فراخ ترین چیزهاست و زمان کردار و انصاف دادن با آن، تنگ ترین امور. کسی را بر دیگری حقی نیست؛ مگر اینکه آن دیگری نیز بر او حقی دارد. آن دیگری را حقی بر او نیست؛ مگر اینکه او را نیز حقی است. اگر کسی را بر دیگری حقی باشد که دیگری را بر وی حقی نباشد، تنها خداوند سبحان است و آفریده ها را چنین حقی نیست."

کلید واژگان: حقوق متقابل مردم و حکومت، نهج البلاغه، مکتب علوی، تکلیف

^۱ - عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان pooyakaviani@gmail.com

اخلاق اجتماعی و ابعاد تمدنی آن با تاکید بر نفی خدعه

در نهج البلاغه

مریم کافی مشهدی^۱، محمد هادی امین ناجی^۲

چکیده:

تمدن بشری در رویش تاریخی خود علاوه بر چهره بیرونی و نمادهای مدنیت و شهر سازی، دارای بعد رفتاری انسانی نیز می باشد، این رفتارها علاوه بر کنش های فردی می تواند کنش و واکنش های اجتماعی را نیز با خود همراه سازد. سیاست بازان و حاکمان سیاست غیر علوی برای تسلط بر جامعه انسانی و اسلامی خود را موظف به بهره گیری از روشها و مبانی ماکیاولی دانسته لذا بهره گیری از نیرنگ های گوناگون در عرصه های مختلف زندگی فردی و اجتماعی را جایز قلمداد کرده اند. معاویه در این راستا خود را سیاستمدارتر از امیر مومنان (ع) می داند، اما این سخن از سوی امیر المومنین (ع) نفی شده و آن مبنا مورد ستیز واقع شده است. حضرت علی (ع) برای اداره جامعه علوی از هر گونه خدعه پرهیز کرده است، نمونه های آن را در آغاز دوران حاکمیت ایشان در جریان پیشنهاد اصحاب مبنی بر استمرار حاکمیت معاویه برشام می توان دید. روش تحقیق این مقاله، توصیفی- تحلیلی بر اساس منابع تاریخی و کتابخانه ای می باشد.

کلیدواژگان: اخلاق اجتماعی، تمدن انسانی، خدعه، نهج البلاغه

^۱ - دانشجوی دکترای نهج البلاغه، دانشگاه پیام نور واحد تهران جنوب

^۲ - دانشیار گروه نهج البلاغه، دانشگاه پیام نور واحد تهران جنوب

لایحه شفافیت با رویکرد به سیره تربیتی حکومت علوی

رقیه السادات مومن^۱، زینب فلاح تفتی

چکیده:

تربیت افراد متقی و معتقد در یک جامعه زمینه ساز تشکیل حکومت اسلامی بوده و در پرتو ایجاد این نوع حکومت، فراگیری و اجرای قوانین متعالی دینی میسر می گردد. یکی از بسترهای تربیت توحیدی فرد و جامعه شفافیت و جریان آزاد اطلاعات در حکومت اسلامی است. هر اندازه که اطلاعات شفاف تر و دقیق تر در اختیار مردم قرار بگیرد، شناخت و بصیرت، اعتماد، همراهی و حمایت مردم بیشتر و حکومت پایدارتر خواهد ماند. از دیدگاه امام علی علیه السلام مردم اصل و اساس حکومت بوده و حاکمان و کارگزاران موظفند جز اسرار نظامی و حریم خصوصی اشخاص، کلیه اطلاعات را در اختیار مردم قرار داده و خود نیز در دسترس باشند. در حکومت تربیت ساز علوی مولفه های موجد شفافیت و آزادی اطلاعات در جامعه عبارتند از: وضع قوانین متقن و اجرای آن، قانونگرایی، حذف دیوان سالاری و نفی احتجاب مسؤولان، آزادی بیان و فضای نقد در جامعه، قاعده إصحارو پاسخ گویی و گزارش دهی مسؤولان، صداقت بیان و پرهیز از انحصار طلبی. بررسی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های موجود در سیستم حکومتی جمهوری اسلامی حاکی از آن است که فرهنگ حفظ اطلاعات بر حوزه های مختلف جامعه حاکم است. نبود اراده سیاسی قوی برای تحقق شفافیت در تمامی سطوح و ابعاد در جامعه سبب شده تا قوانین مهمی همچون قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد مصوب ۱۳۹۰ یا قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب ۱۳۸۷ به نحو کارآمد اجرا نشود. از سویی افشای فیش های حقوقی نامتعارف موجب شد تا تدوین لایحه جامع شفافیت در زمره برنامه های دولت قرار گیرد. در این نوشتار تلاش می شود تا با روشی توصیفی تحلیلی و با تکیه بر منابع کتابخانه ای مولفه ها و زمینه های تربیتی شفافیت در حکومت امام علی استخراج شود و با استفاده از سیره حکومتی آن حضرت لایحه شفافیت موجود در نظام جمهوری اسلامی مورد مذاقه و بررسی واقع گردد.

کلید واژگان: شفافیت اطلاعات، سیره تربیتی، حکومت اسلامی، قوانین و مقررات

سبک زندگی عدالت خواهانه حضرت علی(ع)

در برخورد با همسران شهدا

لیلامهرابی راد، مربی^۱، طاهره اسلامی^۲

چکیده

در آموزه های دین مبین اسلام نظام خانواده با ارزش ترین نهاد تلقی شده تا جایی که به جرات می توان گفت قداست ترین بنا در اسلام ازدواج و نظام خانواده است حتی این بنا از مسجد بالاتر است. دین مبین اسلام تئوری کامل اداره انسان است راهکارهایی نو جهت زیباتر جلوه دادن این نهاد ارائه داده است. مکتب اسلام برای پایداری نظام خانواده کلکسیونی از ارزش هادر روابط زن وشوهر ارائه داده است. در جامعه ایران آنچه امروز ابهاماتی برای خانواده ها ایجاد کرده است نحوه زندگی یک مرد بادوهمسر یابیشتر است از جمله راهکارهای اسلام که در کلام حضرت علی (ع) به وفور مشاهده می گردد و باعث نشاط و رونق زندگی است عدالت در زندگی زنشویی است یعنی زن و مرد به عنوان ارکان اصلی خانواده باید در امور زندگی عدالت داشته باشند و همچنین مردانی که بیش از یک همسر اختیار می کنند باید در زندگی بین زنان خود عدالت برقرار کنند. آنچه در این مقاله بررسی می گردد نقش عدالت در زندگی هست و به دنبال این سوال هست که عدالت چگونه می تواند تضمینی برای نشاط و پویایی زندگی زوجین متعدد یک مرد باشد؟ و خواهیم دید اگر عدالت در زندگی رعایت شود چند همسری بودن هیچ خللی در نشاط زندگی وارد نخواهد کرد.

کلید واژگان: سبک زندگی ، عدالت ، همسران شهدا

^۱ - کارشناسی ارشد الهیات گرایش فقه و مبانی حقوق اسلامی Imr5493@yahoo.com

^۲ - مربی، دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث eslamii1390@yahoo.com

عوامل جرم زا از نگاه امام علی (ع) و دانش جرم شناسی

مهدی مومنی^۱ - حکیمه بهمن زاده^۲

چکیده:

تحلیل عوامل جرم زا از نگاه امام علی(ع) و دانش جرم شناسی موضوع مقاله حاضر است. عامل جرمزا به هر امری که در نوسانات بزهکاری موثر باشد، اطلاق می شود. این مقاله در صدد بررسی این نکته است که چه عواملی از منظر امام علی(ع) و دانش جرم شناسی در گرایش افراد به وقوع جرم، نقش آفرین هستند. هدف از این پژوهش شناخت موارد تشابه و اختلاف این دو دیدگاه و استفاده از نتایج آن در سیاست جنایی تقنینی و قضایی و نیز مؤلفه های تربیتی برای کاهش میزان ارتکاب جرم است. این پژوهش کنکاشی در بیانات حضرت علی (ع) و مقارنه و تطبیق آن با داده های جرم شناختی است. روش تحقیق توصیفی - تحلیلی و تطبیق دو دیدگاه مزبور است. ابزار گردآوری داده ها، منابعی از جمله؛ نهج البلاغه، شرح های آن و نیز منابع مطالعاتی جرم شناسی و دکترین موجود بوده است. نتایج حاصله نشان می دهد؛ در مواردی چون عوامل محیطی و اعتقادی وقوع جرم شباهت فراوانی بین دیدگاه امام علی(ع) و دانش جرم شناسی وجود دارد. در مواردی چون عوامل زیستی جرم زا، اختلاف بین این دو دیدگاه وضوح بیشتری دارد.

کلید واژگان: عامل جرم زا، جرم شناسی، امام علی(ع).

^۱ - عضو هیات علمی گروه حقوق دانشگاه پیام نور سازمان مرکزی drmomeni.law@gmail.com

^۲ - دانش آموخته حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه پیام نور مرکز دامغان

بررسی شاخصه های اجتماعی و فرهنگی تمدن اسلامی از منظر

معارف علوی

حسین میرزایی^۱

چکیده:

«تمدن» سکویی است تا از رهگذر آن آرمان کمال و سعادت بشر به منصفی ظهور برسد و فرهنگ، تبلور فکر بشری است که منجر به شکل گیری و پیشرفت تمدن می گردد. استقرار پایدار تمدنی اسلامی از منظر امام علی (ع) در گرو شناخت و تبیین مبانی و مولفه هایی نظیر کرامت انسان، عقلانیت و خردورزی، علم و دانش، سیاست و حکومت، اخلاق و معنویت و اصولی نظیر دین محوری، آزادی انسان، وجود ارزش ها، عدالت اجتماعی، تساوی انسان ها و همچنین داشتن یک هنر هدفدار می باشد. امام علی (ع) در حوزه ی اجتماعی با رفتار و گفتار خود فرهنگ و تمدن سازی کرده است. بحث ارزش ها و هنجارها را مطرح کرده است که قوام، استحکام و انسجام اجتماعی در هر جامعه ای بسته به آن است و به این ترتیب استعدادها شکوفا شده و ترقی و پیشرفت به وجود می آید و نهج البلاغه به عنوان کارسازترین شیئه و روش جهت آشکار نمودن سیره فرهنگی اما به علت جامعیت و بلاغت خود، الگوی مهم تمدن سازی می باشد. توجه به مفاهیمی چون دنیا در خدمت آخرت، کرامت انسان، آزادی، تعقل، عزت، کار و تولید، عدالت را نمودار ساخته و انسان را به این نتیجه می رساند که تمدن سازی مطلوب اسلامی؛ توسعه ای مبتنی بر نگرش متناسب تمام جوانب زندگی انسان و رفع نیازهای او در تمام زمینه ها می باشد. نتیجه اینکه جوامع؛ برای بازیافت هویت اصیل خود و نیز زمینه سازی برای تمدنی اسلامی باید مدلی از فرهنگ و تمدن اسلامی با نگرش امام علی (ع) را مد نظر قرار داد. اصول تمدن ساز در نهج البلاغه بر اساس توحید، موازین اسلامی و انسانی شکل گرفته است و سعادت دنیوی و آخروی انسان و جامعه را به دنبال دارد.

کلید واژگان: کرامت انسان، تمدن ساز، نهج البلاغه، عدالت اجتماعی، نگرش

^۱ - کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی

الگوی توحیدی امام علی(ع) در گفتگوی فرهنگی و تمدنی با نظر به حدیث شریف «انظر الی ما قال و لا تنظر الی من قال»

اردشیر محمودی^۱

چکیده:

گفتگو در بستر «اشتراک و اختلاف» صورت می‌گیرد و این دو در متن «وجود» نهفته‌اند، چرا که در نزد حکمای الهی «وجود» به عنوان مشترک معنوی، منشأ مابلاختلاف و مابلااشتراک امور و اشیاء است. در اشتراک و اتحاد صرف، گفتگوی فرهنگی و تاریخی صورت نمی‌پذیرد، چرا که اختلافی نیست تا بر سر آن گفتگویی صورت پذیرد و در اختلاف و کثرت محض نیز گفتگویی حقیقی واقع نمی‌گردد، چرا که اشتراکی در میان نیست تا توافقی به وقوع بپیوندد. بنابراین گفتگو در بستر اختلاف و اشتراک امکان پذیر است. از سوی دیگر از نظر حکمای اسلامی «وجود» با «وحدت» مساوت دارد، بنابراین بنیان گفتگوی حقیقی بر وحدت و توحید مبتنی است، البته وحدتی که کثرت را شامل شود، و گفتگوی در میان کثرات راهی است به سوی ظهور حقیقت.

زبان در سیره امام علی (ع)، در خدمت رسیدن به وحدت و وجود است، آن هم نه وحدت نظری و عقیدتی در محیطی خاص، بلکه وحدتی هستی‌شناسانه مبتنی بر متن واقع و فراتر از بعد تاریخی انسان. حدیث ذکر شده در عنوان مقاله بیان‌کننده قاعده‌ای است توحیدی، فرا تاریخی و متافرنهنگی. در این حدیث شریف «بیان و زبان»، عامل اظهار «حقیقت» به شمار می‌روند، حقیقتی که از تعیین در فردی خاص و دوره تاریخی خاص و فرهنگ و دینی خاص، ابا دارد، و بلکه در همه افراد و دوره‌ها و فرهنگ‌ها تعیین دارد. از این رو از راه کلام می‌توان به سوی حقیقت و توافق حقیقی گام برداشت. این مقاله با روش تحلیلی به مبانی عقلی و فلسفی این حدیث شریف به عنوان قاعده گفتگوی فرهنگی و تمدنی می‌پردازد.

کلید واژگان: امام علی(ع)، گفتگوی فرهنگی، زبان، وحدت، کثرت

^۱ عضو هیات علمی پیام نور الیگودرز: Ardeshir_mahmoodi@yahoo.com

تبیین مولفه‌های نظام سازی فرهنگی و یادگیری در تمدن سازی علوی

اصغر منتظرالقائم^۱، شبنم السادات هاشمی^۲، سمیه السادات هاشمی^۳

چکیده

تمدن سازی عبارت است از: برنامه های راهبردی برای نظام سازی سیاسی، اجتماعی اقتصادی و فرهنگی را تمدن سازی گویند. امام امیرمؤمنان علیه السلام پس از یک دوره بازگشت به عناصر قبیله‌ای و مظاهر جاهلی با بیعت و خواست مردم به خلافت رسید. آن حضرت برای تمدن سازی برنامه های خود را در رابطه با اصلاح امورخلافت اسلامی و شهرها در خطبه‌ها و نامه‌های گوناگون از جمله خطبه ۱۳۱ و خطبه ۱۶ ترسیم کرده‌اند. از جمله تربیت اخلاقی، با ترسیم سیمای متقین، و خودسازی، مبارزه با اشرافیت جاهلی، تبیین نهاد یادگیری و تعلیم و تربیت: امام علی(ع) در دوران خلافت خود، دستور داد کلاس‌های آموزشی و پاسخ به سوالات و گفتگو و مناظره علمی با دانشمندان و حکما، برگزار کنند(نامه به مالک اشتر). تبیین جایگاه اهل بیت(خطبه ۲)، و تبیین پایه های علمی و معرفتی تمدن اسلامی: امام علی (ع) طی دوران خلافت خود، زمینه برخی از دانش‌های تمدن ساز مبتنی بر عقلانیت و دانایی را تبیین کرد. از آن جمله اساس حکمت متعالیه را در خطبه اول، و راهنمایی به ابوالأسود دؤلی و در خطبه ای به جعل حدیث و اقسام راویان، علم الحدیث را مطرح کرد و با دعا‌های خود، پایه های فکری عرفان اسلامی را پایه گذاری کرد و در خطبه اشباح، درباره نجوم و حرکت زمین، سخن گفت و در نامه به حارث همدانی، مباحث نظری تاریخ را مطرح کرد و در خطبه ۸۳، خلقت انسان و عوامل تشکیل جنین و در حکمت ۸، تشریح گوش و چشم را طرح نمود و حارث همدانی را مأمور کرد تا در مسجد کوفه، حساب، تدریس کند. در مقاله ارسالی با روش تحقیق توصیفی و تحلیلی به تبیین نظام سازی فرهنگی امام امیر مومنان علیه السلام پرداخته خواهد شد. فرضیه مقاله ان است که امام علی علیه السلام در عصر خلافت خود برای خروج از بقایای فرهنگ جاهلی نظام فرهنگی و یاد گیری مستحکمی را بنیان گذاشتند.

کلید واژگان: تمدن سازی، نظام فرهنگی، نهاد یادگیری، امام علی (ع)، فرهنگ جاهلی.

^۱ استاد گروه تاریخ دانشگاه اصفهان montazer5337@yahoo.com

^۲ پژوهشگر شیعه شناسی دانشگاه اصفهان sh.hashemifesharaki@yahoo.com

^۳ پژوهشگر تاریخ اسلام دانشگاه اصفهان s.hashemifesharaki@yahoo.com

رفاهِ مردمان، اولویتِ حکومتِ امیرمومنان(ع)

هومن متین نیکو^۱

چکیده:

هدف از نگارش این مقاله، شناختِ اولویتهای برنامه‌های حکومتی امیرمومنان(ع) است. روش، بررسی دقیق فرمایشات امام(ع) در دوران حکومتشان با تکیه بر نهج البلاغه می‌باشد. تحلیل سخنان آن حضرت، خصوصاً خطبه‌های آغازین حکومت، و نیز سرفصلهای کلی وظایف مالک در عهدنامه و احصاء وظایف والی و رعیت، بیانگر این واقعیت است که بهبود معیشت و ارتقاء سطح رفاه مردم، نخستین هدف حاکمیت علوی است. همچنین عنایت به سیره و نامه‌های امام(ع) در ایام خلافت نشان می‌دهد، تنها موضوعی که ایشان در آن اهل مسامحه نبوده‌اند، حفظ اموال و دارایی‌های عمومی مردم می‌باشد.

عنایت به موضع قرآن عزیز و ائمه معصومین صلوات الله علیهم اجمعین در مواجهه با ثروت، و نقش بازدارنده‌ای که فقر در تعالی آدمی دارد نشان می‌دهد، دلیل اینکه امام(ع)، افزایش دارایی‌های جامعه و به تبع آن توسعه معیشت را در رأس برنامه‌های خود قرار داده‌اند، نه فقط به جهت نابسامانی‌ها و بی‌عدالتی‌های پیشینیان، بلکه فراهم نمودن بستر رشد مردمان بوده که موجب می‌شود، هر حکومتی نخستین وظیفه ذاتی خود را افزایش رفاه مادی مردمان و توزیع عادلانه ثروت قرار دهد که تا این امر تحقق نیابد، دستیابی به دیگر اهداف (امنیت، آموزش، اصلاحات، عمران و ...) مشکل خواهد بود.

کلید واژگان: اولویت حکومت، رفاه، معیشت، فقر

^۱ - دانشجوی دکتری نهج البلاغه، دانشگاه پیام نور matin2014@gmail.com

شاخص های سیاسی و اقتصادی تمدن اسلامی از منظر معارف علوی

محمد اسماعیل مجلسی^۱، فاطمه زینلی پور^۲

چکیده

کتاب نهج البلاغه، آیین تمام نمای زندگی مولای متقیان، امام علی(ع) بوده که بامطالعه آن می توان سیره قولی و عملی آن حضرت را در تمامی زمینه ها به خوبی مشاهده کرد. این کتاب گرچه کتاب اخلاق است، در عین حال کتاب معنویت و دل نیز بوده اما در محورهای یاد شده هم خلاصه نمی شود نهج البلاغه، کتاب سیاست نیز هست؛ زیرا اکثر خطبه ها و تمام نامه ها و برخی از حکمت های آن در دوران حکومت امام علی (ع) پدید آمده است. از مسائل مهم و سرنوشت سازی که در درد و نگی آن پیوسته از سوی افراد و گروه های مخالف داخلی و خارجی پرسش ها و شبهه های زیادی با دیدگاه ها و شیوه های متفاوتی طرح شده مسئله «سیاست و حکومت در اسلام است». علی(ع) نیز مانند هر مرد الهی و رجل ربّانی دیگر، حکومت و زعامت را به عنوان یک پست و مقام دنیوی که اشباع کننده حس جاه طلبی بشر بوده و به عنوان هدف و ایده آل زندگی محسوب شود، سخت تحقیر نموده و آن را پیشیزی نمی شمارد؛ اما همین حکومت و زعامت را در مسیر اصلی و واقعیش؛ یعنی به عنوان وسیله ای برای اجرای عدالت و احقاق حق و خدمت به اجتماع، فوق العاده مقدس دانسته و مانع دست یافتن حریف و رقیب فرصت طلب و استفاده جو می گردد و از شمشیر زدن، برای حفظ و نگهداری عدالت از دستبرد چپاول گران دریغ نمی ورزد. در بینش حضرت؛ اگر قرار است تمدن اسلامی روی پای خودبایستد و حکومت ها بتوانند در سایه و حمایت ملتها به اهداف خود دست پیدا نموده قدم اول داشتن بنیه اقتصادی قوی و محکم و مستقل بوده و آن امکان ندارد مگر اینکه ساختار اقتصادی جامعه برگرفته از اصولی متقن و برشالوده ای علمی و مطابق با شرایط فرهنگی، جغرافیایی، اجتماعی، اعتقادی و... استوار باشد. زیرا بدون چنین اصولی دستیابی به توسعه و توانمندی های اقتصادی ممکن نیست. از آنجایی که کشاورزی به

^۱ مدرس ارشد درس دفاع مقدس استان سیستان و بلوچستان BASIREBRAT@YAHOO.COM

^۲ بلوار بزرگمهر، دانشکده علوم قرآنی زاهدان، shahid3222.f@gamil.com

عنوان زیر بنایی ترین بخش اقتصادی در جامعه آن روز مطرح بوده و محور تمام فعالیت های اقتصادی حول محور کشاورزی و از طریق تولیدات کشاورزی است و می توان رونق اقتصادی و رفاه اجتماعی را برای جامعه فراهم نمود، اهمیت این مطلب در نزد آن حضرت به قدری زیاد بوده که معتقد است نظامی که بدون توجه به تقویت و تحکیم زیر ساخت های اقتصادی خود به دنبال ظاهر فریبی و تزیین روبناهای اقتصادی از طریق فشارهای مالیاتی و درآمدهای اجباری و لو به همراه فقر عمومی در صدد حفظ ظاهری حکومت برآید، بی جهت به خود زحمت می دهد زیرا حکومتش دوامی نخواهد یافت و امیدی به بقایش نخواهد بود.

کلیدواژگان: امام علی(ع)، تمدن اسلامی، رونق اقتصادی، سیاست و حکومت،
نگهداری عدالت

تأثیر اقتصاد بر تمدن اسلامی از نگاه علوی در نهج البلاغه

سید مرتضی موسوی سادات^۱

چکیده:

توسعه اقتصادی در پیشبرد جامعه نقش اساسی دارد، که امام علی(ع) یکی از محورهای رشد تمدن اسلامی پویایی اقتصاد و سلامت آن می داند. در نگاه امام درآمد سالم اقتصادی و توسعه اقتصادی می تواند عوامل رشد را در علم و تکنولوژی، کشاورزی، صنعت و تجارت فراهم نماید. امام الگوهای مناسبی برای رشد این موارد در نهج البلاغه بیان نموده است. این مقاله به بررسی تأثیر اقتصاد سالم از نگاه امیرالمومنین(ع) بر تمدن می پردازد، عامل مدیریتی و حکومتی در توسعه اقتصاد تأثیرگذار است. نکاتی چون تجربه کاری، حسن تدبیر، محوریت علم و دانش، توجه به صنعت و تجارت و توسعه کشاورزی پایه موثر در توسعه اقتصادی است.

یافته پژوهش به روش تحلیلی، توصیفی نشان می دهد که هدف نهایی توسعه اقتصاد کنونی در اغلب کشورها بر مبنای سود، لذت و شهرت است که این گونه جهت گیری در توسعه متأثر از دیدگاه غرب در باره خود انسان است. اما هدف نهایی توسعه اقتصادی از نگاه امام علی(ع) به معنای ابزاری برای تکامل انسان هست. لذا توسعه اقتصادی، مورد تأیید امام علی(ع) از جهت انگیزه و هدف نهایی و درجه اهمیت به برخی عوامل توسعه اقتصادی با اقتصاد متعارف، متفاوت و دارای عدم همخوانی و ناسازگاری بسیاری است. آبادانی جامعه، هدف مهم دیگر سیاست های اقتصادی امام علی(ع) بوده است.

کلیدواژگان: امام علی(ع)، نهج البلاغه، توسعه اقتصادی، عامل مدیریتی، عدالت

^۱ - عضو هیأت علمی پیام نور استان قم

مولفه‌های محوری سبک زندگی اسلامی در حوزه شناختی و کارکردهای آن در نهج البلاغه

محبوبه موسائی پور^۱

چکیده:

در گذر تاریخ، همواره یکی از مهمترین دغدغه‌های هر انسان اندیشمندی، انتخاب شیوه و روش زندگی از سویی و انتخاب مبنا و اساس برای این شیوه از سوی دیگر بوده است؛ چرا که آگاهی به مفاهیم اصلی و هسته‌های مرکزی یا مولفه‌ها و اصول نظری سبک زندگی، منجر به پایبندی دانش محور افراد، نسبت به سبک زندگی خود، و مقاومت آگاهانه در برابر سبک‌های هنجارین نادرست می‌شود.

در این میان، فرد مسلمان نیز می‌تواند و باید زندگی خود را از میان سبک‌های مختلف، بر پایه بینش صحیح دینی طراحی و انتخاب کند تا در برابر رخنه الگوهای ضد دینی جوامع دیگر، مصون بماند. در راستای این هدف، پژوهش حاضر با روش تحلیلی استنتاجی از معارف نهج البلاغه، به بررسی مولفه‌های سبک زندگی اسلامی در حوزه شناختی و باورها از نگاه امام علی(ع) نموده است. از میان مولفه‌ها، چهار مولفه تعقل، خودشناسی، نگاه به دنیا نه از دنیا و خداباوری، از نهج البلاغه استخراج و تبیین شده است؛ این مولفه‌ها علاوه بر شکل‌دهی زندگی انسان مسلمان بر مدار ویژه از باورها، اصول عملی را در متن زندگی او به دنبال دارند که به سه اصل امنیت، خودمهارگری و قداست، پرداخته شده است.

کلیدواژگان: مولفه، سبک زندگی، نهج البلاغه، حوزه شناختی، امام علی(ع).

^۱ - استادیار گروه الهیات و معارف اسلامی دانشگاه پیام نور m.mousaeipour@yahoo.com

بنای تمدن اسلامی از راه رونق اقتصادی از دیدگاه نهج البلاغه

ناصر نیستانی^۱

چکیده:

از دیر باز تمدن بشری بر اساس تفکر انسانهای متمایز شکل یافته است و جایگاه متفکران و فرهیختگان در بنای قصر تمدن ملت‌ها انکار ناپذیر است. در حال یکه اعراب جاهلی در ابتدائی ترین مفاهیم مدنیت در حوض ذلت بودند دین مبین اسلام با تعالیم عالیه خود به اوج عزت رهنمودشان نمود و مولی امیرالمؤمنین (ع) سردمدار تطبیق و ادامه دهنده راه پیامبر اکرم (ص) نمونه بارز ایجاد این قلّه تمدن می باشد. از آنجایی که هیچ تمدنی فارغ از مسائل اقتصادی نمیباشد و از عمده مظاهر تمدن بشری در این دنیا شکوفایی اقتصادی به همراه قسط و عدل میباشد ما شاهد تعالیم نظری و عملی علی (ع) در زمینه ایجاد این مدینه فاضله و تمدن اصیل اسلامی هستیم که چگونه با ارزش نهادن به مسائل اقتصادی از یکطرف و تعدیل آن در جامعه بنای تمدن مسلمین را از نو بنا نمود و تعالیم گهربار ایشان سراسر آکنده از تحکیم پایه های اقتصادی و شکوفایی آن و مآلاً تشکیل جامعه متمدن و خالی از فقر و نکبت می باشد. مقاوم سازی اقتصاد یا اقتصاد مقاومتی راهکار عملی علی (ع) در نهج البلاغه است که با واقع نگری از حقیقت انسان و جامعه و اهمیت مسائل اقتصادی بدنبال ایجاد قسط و عدل در میان مردم و مآلاً رسیدن به تمدن و شکوفایی ملت می باشد. تلاش ما در این مختصر نگرشی متمایز از تعالیم نظری و عملی امیرالمؤمنین علی (ع) در نهج البلاغه است که از مجرای اقتصاد و تنظیم ثروت در جامعه به منتهای آمال بشر امروز که همان تمدن و پیشرفت است نائل گردد.

کلید واژگان: تمدن بشری، امیرالمؤمنین (ع)، نهج البلاغه، اقتصاد

معجزه قولی نهج البلاغه

نجمه نبوتی^۱

چکیده

نهج البلاغه تنها از عبارت پردازی و سجع و قافیه سازی نیست، بلکه سخن در فصاحت و بلاغت تعبیر است. بلکه کلام در بیان حقایق دار هستی با تعبیرات عربی مبین و درج دُر معنی در زیباترین و رساترین دُرچ صدف عبارت که نوابغ دهر و افراد یک فن در فنون علوم، در فهم آنها دست تضرع و ابتهال به سوی ملکوت عالم دراز می کنند، می باشد. کلام صادر از امیرالمومنین (ع) نه فقط از حیث فصاحت و بلاغت دستورالعمل و سرمایه ادبی دارای مقام والایی است بلکه در جمیع شئون و امور حیات انسانی نهج قویم و طریق مستقیم اند. این مقاله به بررسی جنبه های مختلف کلام امیرالمومنین (ع) می پردازد و قطره ای از اقیانوس نهج البلاغه می باشد در بیان ابعاد مختلف و کامل انسان کامل، که چگونه می شود یک انسان جمیع شئون را در هر یک معارف حقه الهیه در مورد بحث و فحص قرار دهد؟ که در این مقاله خلاصه وار به بررسی جنبه های مختلف در تمام جوانب می پردازیم.

کلید واژگان: نهج البلاغه، معجزه قولی، فصاحت و بلاغت کلام امیرالمومنین (ع)

^۱ - کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور ieco.iran@gmail.com

بررسی نظام سیاسی مشروع بر اساس سیره عملی و گفتاری امام علی(ع) (با تاکید بر نهج البلاغه)

سید مرتضی نوعی باغبان^۱ حمید رضا اسماعیلی^۲

چکیده:

بر اساس مفاهیم اندیشه سیاسی غرب، اینگونه می توان استنباط نمود که نظام سیاسی مشروع نظامی است که از سوی مردم پذیرفته شده است و ارزشهای طبقه حاکم و مردم با یکدیگر همسان می باشد. در چنین شرایطی، سبب می شود که مردم از فرامین حکومت اطاعت نمایند. اما در نگاه اسلامی، علوی علاوه بر تاکید بر ابعاد مردمی و دنیوی در مشروعیت نظام سیاسی، بر ابعاد معنوی و اخلاقی نیز توجه شایانی شده است. به عبارت دیگر، علاوه بر آنکه یک نظام سیاسی از سوی مردم مورد تایید و مقبولیت قرار می گیرد، بایستی دارای مشروعیت الهی نیز باشد. بر همین اساس، نگاه امیرالمومنین به حکومت نگاهی ابزارری است به گونه ای که آن را وسیله ای برای رسیدن به هدف و مقصد اصلی، یعنی عبودیت و بندگی خدا و دسترسی به منزلگاه کمال معرفی می نماید.

بر این اساس سوال اصلی تحقیق عبارتند از: بر اساس سیره عملی و گفتاری امیرالمومنین شاخص های نظام سیاسی مشروع چه چیزهای می باشد؟

فرضیه اصلی: بر اساس سیره عملی و گفتاری امیرالمومنین نظام سیاسی مشروع نظامی است که علاوه بر مقبولیت مردمی بایستی دارای مشروعیت الهی باشد که ابعاد عدالت، آزادی، تکریم انسانی و وجود کارگزاران شایسته از ویژگی های بارز آن می باشد

کلید واژگان: سیره عملی و گفتاری علی (ع)، نظام سیاسی مشروع، آزادی، عدالت، تکریم انسانی، کارگزاران شایسته

^۱ - استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه فردوسی مشهد noeibaghban@um.ac.ir

^۲ - دکترای علوم سیاسی hamidsmaeili@gmail.com

شاخص های سیاسی و اقتصادی تمدن اسلامی

با تاکید بر فقر از منظر معارف علوی

مینا نجاتی^۱، زهرا خیرالهی^۲

چکیده:

واژگان تمدن در علوم الهیات از واژگان هایی است که در تحلیل های تاریخی اجتماعی مورد استفاده قرار می گیرد. تمدن ها براساس نوع تکوین، اشکال مختلفی دارند و هر یک دارای ویژگی هایی هستند که می توان به وسیله آن، تمدن ها را از یکدیگر بازشناخت و تقسیم بندی نمود. یکی از این تمدن ها، تمدن اسلامی است که مبتنی بر جهان بینی اسلامی است. در این پژوهش به دنبال آن هستیم که شاخص های سیاسی و اقتصادی تمدن اسلامی از منظر معارف علوی را که زاینده اسلام است، مورد تبیین و بررسی قرار دهیم. با مطالعه بخش خطبه و نامه ها و فرمان های سیاسی و اخلاقی امام علی (ع) در نهج البلاغه، می توان متوجه بسیاری از ویژگی های تمدن اسلامی شد، ویژگی هایی چون فقر، عدالت محوری و نهادینه شدن شایسته سالاری در جامعه و... روش کار در این پژوهش، روش کتابخانه ای و توصیفی- تحلیلی است و هدف از آن، واکاوی و بررسی شاخص های سیاسی و اقتصادی تمدن اسلامی با تاکید بر فقر از منظر معارف علوی می باشد.

کلیدواژگان: دولت و تمدن اسلامی، معارف علوی، فقر، شاخص سیاسی، شاخص

اقتصادی

^۱ - کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور nejatimehad6@gmail.com

^۲ - استادیار علوم قرآن وحدیث، دانشگاه پیام نور تهران جنوب Zkheiorolahi@yahoo.com

فرهنگ عقلانی در تمدن اسلامی بر اساس آموزه های نهج البلاغه

مریم یارمحمدی^۱

چکیده

اسلام دینی تمدن ساز است و بنیانگذار اصلی آن رهبران دینی بالخصوص اهل بیت علیه السلام هستند در این میان عقلانیت اسلامی در تمدن اسلامی بعنوان یکی از بنیان های آن از جایگاه ویژه ای برخوردار است. امام معصوم از آن جهت که سرچشمه عقلانیت اسلامی است در ارایه طریق و رسیدن به اهداف تمدن اسلامی نقشی ویژه دارد با توجه به آنکه معیارها و شاخص هایی اصلی مانند تقوی و عدالت و نظم و همچنین دوری از تعصب و اجتناب از سطحی نگری این نوع از عقلانیت را از عقلانیت غیر دینی متمایز میسازد. تحقیق حاضر به بررسی این مولفه ها و مجموعه عواملی که با آنها در ارتباط است می پردازد و بر اساس سخنان امام علی علیه السلام در نهج البلاغه راهکارهای اساسی در این زمینه معرفی می گردد

کلیدواژگان: فرهنگ عقلانی، تمدن اسلامی، فقر، آموزه های نهج البلاغه

^۱ - کارشناسی ارشد دانشکده اصول دین maryamyarmohamadi@gmail.com

اصول اسلامی در خانه سازی از شاخص های تقویت و توسعه تمدن

اسلامی در نگاه نهج البلاغه

اصل: امنیت

سید علی موسوی^۱، محمد مهدی قوامی واعظ^۲، محمد میره ای^۳

چکیده

آرامش و امنیت بشر از جمله نیازهای اولیه و ضرورت های انفکاک ناپذیر مهم زندگی فردی و اجتماعی انسان محسوب می شود، و در سایه این آرامش و امنیت است که استعدادها، خلاقیت ها و رشد و نمو بشر و در نتیجه تمدن ها، محقق می شود و این اصل در عرصه های مختلف زندگی بشر در شهرسازی و به ویژه خانه سازی جایگاه مهمی را به خود اختصاص داده است. نهج البلاغه کتابی است که حامل گوهرهای بی بدیل و گرانبهای امیرمومنان علی (ع) است که می توان گفت بعد از قرآن دومین مرجع و مصدر همه برنامه های زندگی خرد و کلان فردی و اجتماعی انسان ها از جمله اصول معماری و خانه سازی به شمار می آید.

رعایت اصولی چون اصل عدم اشراف، اصل یادآوری خدا، اصل زیباسازی، اصل امنیت، اصل رفاه، و... در خانه سازی از شاخصه های توسعه و پیشرفت تمدن اسلامی می باشند که عدم رعایت و توجه به این اصول و جایگزینی اصول معماری غرب در خانه سازی که نقش حیاتی و مهمی را بر سبک زندگی و روابط خانوادگی و در نتیجه تاثیرات شگرف در سالم سازی جامعه دارد، موجب تضعیف و به فراموشی سپردن ارزش های استوار اسلامی و در نتیجه شاهد فروپاشی در عرصه فکری و اخلاقی جامعه اسلامی خواهیم بود. لذا در این مقاله درصدد هستیم تا اصل امنیت فیزیکی و متافیزیکی در خانه سازی که یکی از اصول مهم و حیاتی معماری اسلامی و خانه سازی بشمار می آید را با استفاده از گوهرهای نهج البلاغه به صورت اجمال مورد واکاوی و پژوهش قرار دهیم.

کلید واژگان: نهج البلاغه، تمدن اسلامی، امنیت، خانه سازی، معماری اسلامی.

^۱ - عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور؛ mossavi_ali51@yahoo.com

^۲ - عضو هیات علمی دانشگاه پیام نور؛ qavami@yahoo.com

^۳ - عضو هیات علمی پردیس فارابی دانشگاه تهران؛ mirehei@ut.ac.ir